

GLAPPET

HUR FIXAR VI FINANSIERING FÖR
EN HÅLLBAR UTVECKLING?

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

INLEDNING	3
INHEMSKA OFFENTLIGA RESURSER	4
Vem bestämmer över skatterna?	4
Internationella skatteregler och skatteavtal	5
Hur mycket pengar är det?	5
Utmaningar, risker och möjligheter	6
Bistånd för att förstärka inhemska offentliga resurser	6
Skatt och jämställdhet	7
Skatteflykt	7
Tabell: Offentliga inkomster viktigaste finansieringen oavsett länders inkomstnivå	8
Rekommendationer till regeringen	9
PRIVAT FÖRETAGANDE OCH INVESTERINGAR	10
Hur mycket pengar är det?	11
Vem bestämmer över de privata investeringarna?	12
Hållbara och sociala investeringar	12
Utmaningar, risker och möjligheter	12
Offentlig Privat Samverkan - en riskfylld finansieringsmodell	13
Bistånd för att främja privat företagande och investeringar	14
Figur: Destinationer för olika typer av utländsk finansiering	16
Rekommendationer till regeringen	17
INTERNATIONELLT UTVECKLINGSSAMARBETE	18
Vem bestämmer över biståndet?	18
Utmaningar, risker och möjligheter	18
Hur mycket pengar är det?	18
Leave No One Behind	21
Klimatfinansiering	23
Diagram: Extern finansiering till de minst utvecklade länderna	24
Rekommendationer till regeringen	25
ÖVRIGA DELAR AV AGENDAN FÖR ATT FINANSIERA HÅLLBAR UTVECKLING	26
Handel	26
Skuldhantering	27
Systemfrågor i globala finansiella systemet	28
Innovationer, forskning och teknik	28
SAMMANFATTNING OCH SLUTSATSER	29
REFERENSLISTA	32

2020

Författare

INHEMSKA OFFENTLIGA RESURSER – Penny Davies, Diakonia och Hanna Nelson, Oxfam Sverige

PRIVAT FÖRETAGANDE OCH INVESTERINGAR – Gunnel Axelsson Nycander, Act Svenska kyrkan och Åsa Thomasson, CONCORD Sverige

INTERNATIONELLT BISTÅND – Anna Blücher, Forum Syd och Åsa Thomasson, CONCORD Sverige

Tack till författarna och andra sakkunniga i CONCORD Sveriges arbetsgrupper som bidragit med fakta och värdefulla kommentarer till olika delar av rapporten.

Redaktör: Åsa Thomasson
Layout: Gabriel Holmbom

CONCORD Sverige är en plattform som samlar 71 organisationer. Tillsammans vill vi påverka Sveriges och EU:s utvecklingspolitik för en hållbar och fredlig värld utan fattigdom och orättvisor.

CONCORD SVERIGE

Besöksadress: Högbergsgatan 31A, 116 20 Stockholm
08-648 99 50
Organisationsnummer: 802401-0855
www.concord.se

CONCORD
SVERIGE

INLEDNING

Världen har på många sätt blivit bättre de senaste årtiondena. Men det är långt kvar till en utveckling som är hållbar. Många av oss lever på bekostnad av andra människor, andra arter och framtida generationer. Agenda 2030 med de 17 Globala målen är en agenda för socialt, ekonomiskt och miljömässigt hållbar utveckling i alla länder. För att förverkliga den behövs finansiering. Det står klart att behoven är stora, men resurser finns och behöver riktas om för ökad hållbarhet.

Agenda 2030 har kommit till till i en tid då det blir alltmer uppenbart att alla i världen är beroende av att gemensamt lösa globala ödesfrågor. Mänsklighetens framtid hotas av klimatförändringar och minskad biologisk mångfald. Miljö- och människorättsförsvare hotas i många länder där både demokratin och naturen utarmas. Ojämlikheten mellan människor är idag så omfattande att den hindrar en hållbar utveckling. Att de rikaste 22 männen i världen äger mer än alla kvinnor i Afrika är en talande illustration av detta.¹

Glappet mellan situationen i världen idag och en hållbar utveckling är stort. I många utvecklingsländer är gapet stort mellan de resurser som finns att tillgå och de som behövs för att nå Globala målen. Hur stort är svårt att veta exakt, men enligt en ofta citerad siffra från FN saknas sammanlagt 2 500 miljarder USD i utvecklingsländerna varje år fram till 2030.² Glappet kan dock inte beskrivas så enkelt som en fråga om otillräcklig finansiering. Det finns också ett glapp mellan de avtal och regler som finns på internationell nivå och de som behövs för att stärka, och inte motverka, en hållbar utveckling. För att skapa förändring behövs politiska reformer av det finansiella systemet och den

globala ekonomiska och politiska spelplanen. Vissa reformer för bättre regelverk kan genomföras i Sverige och vissa kräver agerande i multilaterala institutioner som FN, EU, OECD, Internationella valutafonden (IMF) och Världsbanken.

Det sjuttonde målet i Agenda 2030 handlar om globalt samarbete för att generera finansiella och andra resurser som behövs för att uppnå Globala målen. Längre har finansiering av utveckling diskuterats främst som en fråga om internationellt bistånd. På senare tid har privata investeringar lyfts fram som en central källa till finansiering av Globala målen. Syftet med den här rapporten är att sätta internationellt bistånd i ett större sammanhang av olika sätt att finansiera Agenda 2030. Frågor som analyseras är vilken roll olika former av finansiering spelar, vem som har makten över dem, hur de samspelar med varandra, samt vilka möjligheter, risker och utmaningar de är förknippade med.

De tydligaste åtagandena från världssamfundet om att finansiera en hållbar utveckling finns samlade i Addis Ababa Action Agenda (AAAA), som handlar om sju olika områden. Den här rapporten riktar rekommendationer till Sveriges regering om hur Sverige kan bidra till att förstärka resurserna på tre viktiga områden i AAAA och därmed bidra till Globala målen:

- inhemska offentliga resurser
- privat företagande och investeringar
- internationellt bistånd

Rapportens fjärde kapitel tar också kortfattat upp övriga områden i AAAA: handel, skulthantering, reformer av det finansiella systemet samt forskning, teknik och innovationer.

INHEMSKA OFFENTLIGA RESURSER

Inhemska offentliga resurser, främst skatteintäkter, är alla länders viktigaste finansieringskälla för att nå Globala målen. Utvecklingsländer är mer beroende av skatteintäkter från företag jämfört med höginkomstländer som har en bredare skattebas. Utvecklingsländer drabbas därför hårdast av multinationella företags skatteflykt. Skatteintäkter är den enskilt största och mest stabila formen av finansiering för offentlig service och välfärd såsom utbildning, vård, omsorg och infrastruktur. Att öka inhemsk resursmobilisering är ett mål i Addis Ababa Action Agenda (AAAA). Där har alla länder även åtagit sig att verka för rättvisa, transparenta och effektiva skattesystem samt stärka det internationella skattesamarbetet. Samtidigt är de inhemska resurserna idag otillräckliga.

För låginkomstländer kommer ökade skatteintäkter inte att räcka som enskild källa för att finansiera Globala målen.³ Låga inkomster, utbredd fattigdom och en stor informell sektor gör att låginkomstländer har svårt att öka de inhemska offentliga resurserna i den takt som skulle behövas. Internationellt bistånd spelar därför fortsatt en viktig roll för att finansiera offentlig service och välfärd.

VEM BESTÄMMER ÖVER SKATTERNA?

Skattesystem och skattenivåer bestäms av enskilda länder, men påverkas av internationella och regionala avtal och regler. Det faktum att ekonomin är global och kapital flyttas runt över gränser gör att utrymmet för att utforma effektiva och rättvisa skattesystem på nationell nivå är begränsat. Skillnaderna i länders skattesystem och brister i globala skatteregler gör att multinationella företag kan utnyttja olika kryphål för att minska eller helt undvika att betala skatt. Internationellt samarbete är därför helt avgörande för att åstadkomma effektiva skattesystem som främjar hållbar utveckling.

Efter den globala finanskrisen 2008 tog arbetet fart för att stärka det internationella skattesamarbetet. G20-länderna gav då OECD mandat att ta fram en åtgärdsplan för att se till att företag betalar skatt där värdeskapandet sker och motverka aggressiv skatteplanering och skatteflykt som urholkar länders skattebaser. Detta kallas för ”Base Erosion and Profit Shifting”⁸ på engelska, och åtgärdsplanen kallas för BEPS-paketet.⁹

Även inom FN sker samarbete för att öka inhemsk resursmobilisering och motverka skatte- och kapitalflykt. Samarbetet sker på frivillig basis då FN saknar mandat att fatta beslut i internationella skattefrågor. G77-länderna, som representerar 130 utvecklingsländer, samt Kina har lagt fram förslag om ett mellanstatligt skatteorgan i FN där alla länder kan delta på lika villkor i agendasättandet.¹⁰ Detta förslag har dock inte fått stöd av EU-länderna.

Internationella valutafonden (IMF) och Världsbanken har också engagerat sig i samarbete om skattefrågor.¹¹ De har inflytande i utvecklingsländer genom sin policyrådgivning och som bistånds- och långivare.

Inom EU pågår en livlig debatt om hur multinationella företags aggressiva skatteplanering resulterat i en urholkning av skattebasen både i hög-, mellan- och låginkomstländer. EU har upprättat en svart lista över skatteparadis. Listan har kritiserats av flera organisationer för att den inkluderar för få länder och undviker att peka ut flera EU-länder som de facto är icke-transparenta skatteparadis.¹² EU har också misslyckats med att enas om regler för att multinationella företag öppet ska redovisa sina vinster och skatter i de länder där de är verksamma. En annan utmaning är att flera EU-länder (inklusive Sverige) har skatteavtal med utvecklingsländer som begränsar dessa länders möjlighet att beskatta företag.¹³ EU har vidtagit flera gemensamma åtgärder för att motverka skatteflykt, men civilsamhället pekar på att initiativen saknar ett globalt utvecklingsperspektiv. Det handlar om att politiska beslut måste beakta människor som lever i fattigdom runtom i världen. Skatteflyktens negativa inverkan på möjligheterna att uppnå Globala målen bör tydligare genomsyra politiken.¹⁴

INTERNATIONELLA SKATTE-REGLER OCH SKATTEAVTAL

Nuvarande globala regelverk som reglerar företags skatt är inte anpassat till vår globala och digitaliserade ekonomi. Det gör det möjligt för företag att utnyttja kryphål i lagstiftningen och ställa länder mot varandra i en kapplöpning mot botten för att nå lägsta möjliga beskattning.

OECD-ländernas 15 åtgärder för att förhindra skatteflykt, det så kallade BEPS-paketet, sågs som en framgång av många regeringar. Men paketet har kritiserats av civilsamhället för att det inte lyckas täppa till luckorna i systemet, för bristande insyn i de rika ländernas rapportering och för att utvecklingsländerna inte bjöds in att delta på lika villkor när agendan sattes. Trots BEPS fortsätter skatteflyktsskandalerna att avlösa varandra.

G20-länderna godkände 2019 en arbetsplan för OECD Inclusive Framework, en grupp som utgörs av 131 länder, såväl hög- som medel- och låginkomstländer. Syftet med arbetsplanen är att anpassa och modernisera företagsbeskattning till vår tids globala och digitala ekonomi. Delar av planen innebär en fortsättning på BEPS och kallas därför för BEPS 2.0. Ett par av huvudfrågorna är hur regelverken kan förändras för att

HUR MYCKET PENGAR ÄR DET?

4300 MILJARDER USD

- Utvecklingsländers samlade skatteintäkter uppgick till 4300 miljarder USD år 2016. Det är nästan tre gånger så mycket som utländska investeringar, remitteringar och internationellt bistånd sammanlagt.⁴
- Sedan 2015 har framsteg gjorts när det gäller att öka skatteintäkter som andel av bruttonationalprodukten (BNP) i flera länder, även i låginkomstländer.
- Fortfarande utgör skatten bara i genomsnitt 14 procent av BNP i de 47 minst utvecklade länderna. Det är under tröskeln på 15 procent av BNP som enligt OECD är minimum för en fungerande stat.⁵ Siffran kan jämföras med snittet i OECD-länderna, på 34 procent⁶, och Sverige, där skatteintäkterna som andel av BNP är 44 procent.⁷
- Den globala genomsnittliga skattesatsen på företags inkomster har minskat från över 40 procent på 80-talet till strax under 25 procent på mindre än 35 år.¹⁵ Nuvarande regelverk missgynnar i synnerhet utvecklingsländer.

beskatta olika typer av vinster och hur mindre fragmenterade och mer transparenta internationella skatteregler kan skapas. En annan central fråga är rätten till beskattning mellan länder, vilket idag ofta missgynnar utvecklingsländer. Målet är bland annat att lösa frågan om var företagets vinster beskattas samt att enas om en miniminivå för företagsbeskattning som gäller för alla länder.¹⁶

UTMANINGAR, RISKER OCH MÖJLIGHETER

Resursmobiliseringen behöver öka och effektiviseras

För att Globala målen ska nås måste skatteintäkterna öka, särskilt i låginkomstländer. Det är en stor utmaning att få fler att betala skatt i låginkomstländer på grund av utbredd fattigdom, en stor informell ekonomi, en många gånger omfattande korruption och brister i statliga institutioners kapacitet att utforma skattesystem och samla in skatter. Åtgärder måste till inom länder för att effektivisera skattesystem och bekämpa korruption. Men det krävs också internationellt samarbete i form av bistånd till kapacitetsutveckling på skatteområdet och överenskommelser om internationella regelverk för att hindra företags och individers skatteflykt.

Hur skatten samlas in och används är avgörande

Skatt handlar inte bara om att mobilisera mer resurser. Minst lika viktigt är hur skattesystemen utformas och vad pengarna används till.¹⁷ Beroende på utformningen kan skattesystemen få en positiv eller negativ effekt på målsättningar som att minska ojämlikhet, främja jämställdhet och stärka minoriteters samt kvinnors och flickors rättigheter i samhället. Progressiva skattesystem, dvs högre beskattning av de med högre inkomst eller kapital, har större möjlighet att åstadkomma detta än regressiva system som innebär att människor i fattigdom betalar en större andel av sina resurser i skatt än rikare människor. Ett exempel är moms, dvs skatt på varor och tjänster, som generellt slår hårdare mot människor med lägre inkomster.¹⁸

På FN:s forum för utvecklingsfinansiering 2019 åtog sig regeringar att arbeta för progressiva skattesystem¹⁹. Det finns därmed en möjlighet att bygga vidare på detta åtagande. Hur de insamlade medlen sedan används är också avgörande. Regeringar i utvecklingsländer bör investera i sociala trygghetssystem som minskar ojämlikhet och främjar jämställdhet.

Den globala skatteflykten måste stoppas

Alla länder drabbas av den globala skatteflykten men människor som lever i fattigdom drabbas hårdast när skattemedel uteblir. När statens pengar inte räcker till sociala trygghetssystem går

det särskilt ut över kvinnor, som utgör merparten av världens fattiga. Om Globala målen ska nås måste den globala skatteflykten stoppas. Rika länder har ett extra stort ansvar att enas om effektiva åtgärder för att minska aggressiv skatteplanering och skatteflykt.

Ojämnt internationellt samarbete

Utvecklingsländer var inte inbjudna att delta på lika villkor i framtagandet av OECD:s BEPS-paket utan har blivit inkluderade först i genomförandefasen. Flera frågor som är prioriterade för utvecklingsländer, såsom beskattningsrätt ingår inte heller i OECD:s åtgärdsprogram. En utmaning är att skapa inkluderande former för beslutsfattande och gemensamma lösningar för att motverka skatteflykt och främja inhemsk resursmobilisering.

BISTÅND FÖR ATT FÖRSTÄRKA INHEMSKA OFFENTLIGA RESURSER

Biståndsgivarländer har åtagit sig att öka stödet för kapacitetsutveckling på skatteområdet i utvecklingsländer. År 2015 lanserades Addis Tax Initiative (ATI). I enlighet med ATI ska givare fördubbla biståndet till kapacitetsutveckling i skattefrågor till år 2020. Partnerländer ska förbättra sin inhemsk resursmobilisering för att nå utvecklingsmål och slutligen ska både givare och partnerländer sträva efter en samstämmig politik.²⁰

År 2017 var det samlade biståndet till inhemsk resursmobilisering 260 miljoner dollar, det vill säga 0,18 procent av det totala internationella biståndet.²¹ EU-institutionerna var den enskilt största givaren. Betydligt större ansträngningar krävs om en fördubbling ska nås 2020.²² Framstegen varierar mellan länder och Sverige är ett av länderna som är på rätt spår.

Skatt handlar inte främst om siffror utan är en politisk fråga. I en rapport som granskar de nordiska ländernas bistånd konstateras att stödet idag i mångt och mycket är teknokratiskt med fokus på att effektivisera skattesystem, snarare än baserat på en bredare analys av huruvida stödet bidrar till progressiva skatter, jämställdhet och principen om att ingen ska lämnas utanför (*Leave No One Behind*).²³ En utmaning som gäller både EU:s och Sveriges stöd är att bara ett fåtal av projekten har utvärderats.²⁴

SKATT OCH JÄMSTÄLLDHET

Skattesystem och skattepolitik kan bidra till diskriminering och marginalisering av kvinnor i samhället. Men skatt kan också, om det används på rätt sätt, vara ett effektivt verktyg för att stärka kvinnors rättigheter. Ett sådant exempel kan vara särbeskattnings av gifta par.

Skattefrågor kan påverka jämställdhet negativt på exempelvis följande sätt:

Skatteflykt dränerar välfärden

Regeringar runtom i världen går varje år miste om hundratals miljarder dollar i skatteintäkter på grund av multinationella företags och individers skatteflykt. Det är pengar som istället skulle kunna användas till att minska ojämlikhet genom investeringar i sociala trygghetssystem som stärker kvinnors rättigheter och möjligheter i samhället. När staten inte tillhandahåller tjänster som vård av anhöriga eller barnomsorg är det oftast kvinnor som utför dessa tjänster på bekostnad av avlönat arbete eller skolgång.²⁵ Att stoppa skatteflykt är därför viktigt ur jämställdhetssynpunkt.

Orättvisa skattebördor drabbar kvinnor

Regressiva skattesystem har generellt en negativ inverkan på människor som lever i fattigdom av vilka merparten är kvinnor. Ett exempel är att många regeringar ökar indirekta skatter såsom moms på varor (VAT). Om dessa skatter läggs på varor som är svåra att vara utan, snarare än lyxvaror, slår det proportionellt sett hårdare mot hushåll som lever i fattigdom. Däremot kan progressiva skattesystem i form av skatt på inkomst och kapital vara ett verktyg för att stärka kvinnors rättigheter.

Könsdiskriminerande skattepolitik

Skatt på inkomst är i flera länder utformad på ett sätt som gynnar män på bekostnad av kvinnor. Det kan exempelvis handla om att skatteavdrag är mer tillgängliga för män som ses som huvudsakliga familjeförsörjare. Skattesystem kan också grunda sig på diskriminerande lagar, till exempel äktenskaps- eller egendomslagar. Skattesystem bör därför analyseras utifrån vilka effekter de får på olika grupper i samhället. Negativa effekter på kvinnors rättigheter och jämställdhet bör åtgärdas.

SKATTEFLYKT

Skatteflykt underminerar möjligheterna att öka inhemska offentliga resurser. Det kan ske inom lagens ramar i form av aggressiv skatteplanering och utnyttjande av kryphål i lagen (*tax avoidance* på engelska). Skatteflykt kan också vara illegal (*tax evasion* på engelska). Begreppet kapitalflykt (*illicit financial flows* på engelska) refererar oftast till illegal skatteflykt, korruption och kriminalitet. Men det finns ingen enhetlig definition av detta begrepp. Beräkningarna av hur stora skatteförlusterna faktiskt är varierar. Det är svårt att mäta det som sker i det fördolda. En uppskattning är att världens länder förlorar över 500 miljarder dollar i skatteintäkter varje år på grund av företags aggressiva skatteplanering.²⁶

-200
MILJARDER USD

- IMF uppskattar utvecklingsländernas skatteförluster till runt 200 miljarder USD per år.²⁷ Det skulle räcka till utbildning för 248 miljoner barn som idag inte går i skolan.*
- En annan källa, Financial Transparency Coalition, visar att utvecklingsländer årligen förlorar 416 miljarder dollar på grund av kapitalflykt (*illicit financial flows*).²⁸
- Utvecklingsländer drabbas oftast hårdare än höginkomstländer när skatteintäkter från företag uteblir. Detta eftersom en större andel av deras skatteintäkter kommer från företag, jämfört med höginkomstländer som har en bredare skattebas.

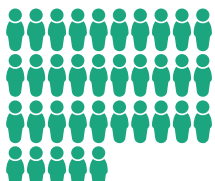

På senare år har globala skatteflyktsskandaler duggat tätt.²⁹ Skatteflykt som möjliggörs av slutna skatteparadis är idag en regel i den internationella ekonomin snarare än ett undantag. Enligt IMF är nästan 40 procent av alla utländska direktinvesteringar så kallat "fantomkapital" designat för att multinationella företag ska kunna minska eller undvika skatt.³⁰

*Uträkningen, gjord med hjälp av siffror från UNESCO och Oxfam, rör barn som idag inte går i grundskola eller gymnasium.

OFFENTLIGA INKOMSTER VIKTIGASTE FINANSIERINGEN OAVSETT LÄNDERS INKOMSTNIVÅ

1 = 1 miljard USD

 = 1 procent av jordens befolkning (ungefär 75 miljoner människor)

MINST UTVECKLADE LÄNDER	OFFENTLIGA INKOMSTER	VARAV SKATTE- INKOMSTER	PRIVATA INVESTERINGAR	REMITTERINGAR	BILATERAL FINANSIERING	MULTILATERAL FINANSIERING
	133	97	40	36	32	17
LÄGRE MEDEL- INKOMSTLÄNDER	OFFENTLIGA INKOMSTER	VARAV SKATTE- INKOMSTER	PRIVATA INVESTERINGAR	REMITTERINGAR	BILATERAL FINANSIERING	MULTILATERAL FINANSIERING
	891	879	181	242	69	42
ÖVRE MEDEL- INKOMSTLÄNDER	OFFENTLIGA INKOMSTER	VARAV SKATTE- INKOMSTER	PRIVATA INVESTERINGAR	REMITTERINGAR	BILATERAL FINANSIERING	MULTILATERAL FINANSIERING
	4369	3296	704	143	37	34
HÖGINKOMST- LÄNDER	OFFENTLIGA INKOMSTER	VARAV SKATTE- INKOMSTER	PRIVATA INVESTERINGAR	REMITTERINGAR	BILATERAL FINANSIERING	MULTILATERAL FINANSIERING
	12146	N/A	2068	144	N/A	N/A

Tabellen visar finansiella resurser som varje kategori av länder totalt sett hade att tillgå (2016).

Kategorier:

Minst utvecklade länder (47 länder) är de som har en BNI per capita under 1 025 USD och uppfyller FN:s kriterier om sårbarhet när det gäller ekonomisk och social utveckling.

Lägre medelinkomstländer (47 länder) har en BNI per capita mellan 1 026 och 3 995 USD.

Övre medelinkomstländer (60 länder) har en BNI per capita mellan 3 996 och 12 375 USD.

Höginkomstländer (81 länder) har en BNI per capita över 12 376 USD.

Data saknas om vissa länder på grund av brist på tillförlitlig statistik. Se fotnot för mer information.³¹

REKOMMENDATIONER TILL REGERINGEN

Stoppa skatteflykten och skapa mer rättvisa internationella skatteregler

- Verka inom EU för regler om offentlig land-för-land rapportering för multinationella företag. Det handlar om att företag ska redovisa sina vinster, skatter och annan finansiell data i varje land där de är verksamma. Ökad transparens är viktigt för att kunna säkerställa att företagen betalar den skatt de bör. Rapporteringen bör gälla för företagets verksamhet i alla länder så att även människor i utvecklingsländer kan ta del av informationen. Öppenheten är central för parlamentarikers, journalisters och människors möjlighet att granska företagen och utkräva ansvar.
- Verka för globala skatteregler som säkerställer att företag beskattas där de gör sina vinster och som sätter en global miniminivå för skatt på multinationella företag, inom ramen för BEPS 2.0-processen. Den globala miniminivån bör vara tillräckligt hög för att motverka förflyttning av vinster för att undvika skatt och för att hindra länder från att konkurrera med varandra om företags etablering genom att erbjuda låga skattenivåer.
- Verka för att utvecklingsländer ska ha samma möjlighet till inflytande och kunna delta på lika villkor i förhandlingar om nya globala skatteregler som sker inom G20/OECD-samarbetet.
- Verka för att inrätta ett FN-organ för skattefrågor där utvecklingsländer kan delta på lika villkor i att utforma regelverk och lösningar för att öka inhemska offentliga resurser och motverka skatteflykt.
- Gör konsekvensanalyser av Sveriges skattepolitik inklusive svenska skatteavtal med utvecklingsländer för att säkerställa att dessa inte begränsar utvecklingsländernas möjligheter till en effektiv beskattning av företag.

Öka bistånd till progressiva, effektiva skattesystem som främjar jämställdhet och ger mer resurser till välfärd

- Öka Sveriges bistånd till uppbyggnaden av progressiva och effektiva skattesystem som främjar jämställdhet och bidrar till minskad ojämlikhet. Stöd bör också ges till åtgärder för att motverka skatteflykt. Biståndet bör utvärderas utifrån hur väl det bidragit till åtgärder för att uppnå dessa målsättningar.
- Verka för att alla biståndsgivare i Addis Tax Initiative (ATI) lever upp till nuvarande mål och antar högre målsättningar för kvantitet och kvalitet i kapacitetsstödet på skatteområdet.
- Kombinera kapacitetsstöd på skatteområdet med stöd som främjar offentlig, demokratisk dialog om och granskning av skatters möjlighet att bidra till välfärd, såsom generella sociala trygghetssystem.

PRIVAT FÖRETAGANDE OCH INVESTERINGAR

Privata investeringar driver ekonomisk utveckling och är avgörande för arbetstillfällen, försörjning och omställning till ekologisk hållbarhet. I begreppet ingår:

- privatpersoners sparande och investeringar
- inhemska företags investeringar
- internationella direktinvesteringar (företag som gör egna investeringar i andra länder) och portföljinvesteringar (olika former av värdepapper)
- remitteringar (pengar som personer som migrerat skickar till familj eller vänner i hemländerna)
- privat givande (filantropi)

Företag inbegriper allt från mikroföretag och kooperativ till globala storföretag. En stor andel av den globala marknaden är koncentrerad till ett fåtal multinationella bolag. Lönernas andel av de totala inkomsterna minskar i jämförelse med kapitalets andel. Den globala reella löneökningen 2017 (1,8%) var den lägsta sedan 2008.³²

En tydlig trend under de senaste åren är att allt fler företag och investerare har tagit kliv framåt med att väga in klimatrisker och ställa om sina affärsmodeller i riktning mot hållbar utveckling. Samtidigt ökar de totala utsläppen av fossila bränslen i världen och stora företag är drivande bakom detta. Så få som 20 globala storföretag i fossila branscher har stått för en tredjedel av alla utsläpp i modern tid.³³ En kraftfull omställning i näringslivet är helt avgörande för att uppfylla Globala målen och Parisavtalet.

När Agenda 2030 antogs talades det om att privata investeringar skulle hjälpa finansieringen av hållbar utveckling att gå från ”billions to trillions”, dvs att bistånd skulle användas som en hävstång för att mobilisera många gånger större privata finansiella flöden. Idag pratar man allt mer om ”shifting the trillions”. Det uttrycket syftade först på behovet av att styra bort investeringar från fossila bränslen men används nu också för att visa på behovet av politiska regleringar som säkerställer att alla investeringar bidrar till hållbar utveckling.³⁴ Förhoppningarna om att mobilisera riktigt stora privata investeringsflöden till hållbar utveckling har hittills inte visat sig vara realistiska. Det bidrar till att fokus i multilaterala diskussioner flyttas från att enbart handla om att mobilisera mer privata resurser till en diskussion om hur de resurser som finns används och fördelas.

Addis Abeba Action Agenda (AAAA) lyfter fram betydelsen av privata investeringar för hållbar utveckling och identifierar utmaningar och hinder. Den formulerar också ett antal ambitioner för hur regeringar ska främja investeringar och styra dem genom regleringar av olika slag. Framst innehåller AAAA icke-bindande formuleringar, men några mer bindande åtaganden gäller allas tillgång till finansiella tjänster,³⁵ reducering av transaktionskostnaden för remitteringar³⁶ och kvinnors rätt att äga och ärva.³⁷

HUR MYCKET PENGAR ÄR DET?

Inhemsk investeringar

Inhemsk privata investeringar står för huvuddelen av investeringarna i de flesta länder

20%
AV BNP

och uppgår ofta till runt 20 procent av ländernas BNP, även om siffrorna varierar kraftigt mellan olika länder. Även i låginkomstländer är inhemska privata investeringar ofta större än internationellt bistånd och alla internationella privata inflöden tillsammans.³⁸

Utländska investeringar

Internationella direktinvesteringar (FDI) i låg- och medelinkomstländer uppgick till 706 miljarder USD 2018.³⁹ Portföljinvesteringar är mindre och betydligt mer snabbväxande. Även FDI varierar kraftigt från år till år. Från 2016 till 2017 minskade FDI i utvecklingsländer med 24 procent.⁴⁰

706
MILJARDER USD

Huvuddelen av FDI går till Kina och andra övriga medelinkomstländer, och mindre än 3 procent av global FDI går till låginkomstländer.⁴¹

Utländska investeringar är ändå inte oviktigt för låginkomstländer. I medianen för låginkomstländer är FDI nu lika stora som det internationella biståndet i andel av BNP.

Utländska investeringar i låginkomstländer är mer isolerade från resten av ekonomin. De positiva samband mellan utländska och inhemska investeringar som finns i medelinkomstländer saknas i länder med större fattigdom.⁴² En anledning till detta är att gruvnäring och utvinning av andra naturresurser utgör huvuddelen av FDI i låginkomstländer, verksamhet som ger få spridningseffekter i ekonomin och där en stor del av vinsterna flyttas ut ur länderna.

“ Även i låginkomstländer är inhemska privata investeringar ofta större än internationellt bistånd och alla internationella privata inflöden tillsammans.

Remitteringar

Remitteringar är stabila resursflöden som har ökat stadigt över lång tid.

529
MILJARDER USD

Remitteringarna till låg- och medelinkomstländer uppgick till 529 miljarder USD 2018, en ökning med nio procent jämfört med det tidigare rekordåret 2017.⁴³

De största mottagarna av remitteringar var Indien, Kina, Mexiko, Filippinerna och Egypten. Om man räknar bort Kina var remitteringar till låg och medelinkomstländer (462 miljarder USD) större än utländska direktinvesteringar.⁴⁴

2019 beräknas de totala remitteringarna till låg- och medelinkomstländer bli dessa länders största externa finansieringskälla. I några få låginkomstländer utgör remitteringar så mycket som 30 procent av BNP.⁴⁵

Eftersom remitteringar är privata flöden går de inte att styra för att till exempel ge största möjliga effekt för fattigdomsbekämpning. Huruvida de når fattiga eller rika beror helt på vilkas familjemedlemmar som har migrerat. Dock finns studier som pekar på att remitteringar har en tydlig effekt mot fattigdom och bidrar till de flesta Globala målen på familjenivå. Den genomsnittliga familjen som tar emot remitteringar mer än dubblar sin inkomst.⁴⁶

Delmål 10.c i Agenda 2030 handlar om att göra remitteringar smidigare och billigare. Hittills har avgifterna gått ner något till i genomsnitt 7 procent av en remittering på 200 USD. Det är dock långt från det satta målet på 3 procent avgift innan 2030. Remitteringar försvåras ofta av bankregler om pengatvätt eller terrorprevention.

VEM BESTÄMMER ÖVER DE PRIVATA INVESTERINGARNA?

Inflytandet över de privata investeringar som görs, eller inte görs, i mellan- och låginkomstländer ligger framförallt hos företag och stora investerare som pensionsfonder. Inom företagen har ägarnas inflytande ökat över tid, och fackföreningars inflytande minskat.⁴⁷ Stater reglerar företagens verksamhet inom länder och träffar internationella avtal. Oro för att företagen ska avstå från investeringar i det egna landet gör att regeringar inte alltid vågar införa de regler som behövs för att styra företagens verksamhet i hållbar riktning. Även internationella handels- eller investeringsavtal kan begränsa möjligheterna till reglering på nationell nivå.

Internationella organisationer som Världsbanken och IMF ger länder råd⁴⁸ och ställer upp villkor för att länderna ska få låna pengar. Många av deras policyvillkor handlar om att främja utveckling av den privata sektorn på olika sätt.⁴⁹ När det gäller hur biståndsmedel får användas till privata kommersiella aktörer är det OECD:s biståndskommitté DAC som är ansvarig för att sätta regler. I denna fråga har givarländerna varit mycket oense om hur nära kommersiella villkor ett lån eller annat stöd får vara och ändå räknas som bistånd. Därför är reglerna på detta område fortfarande oklara.⁵⁰

Det finns både nationella och multilaterala institutioner för utvecklingsfinansiering som investerar i privata företag med offentliga biståndsmedel. Swedfund är Sveriges så kallade Development Finance Institution (DFI). Dessa institutioner utgör i grunden lönsamma verksamheter, men tillförs kapitaltillskott via biståndsanslaget. DFIs är växande aktörer inom det internationella biståndet i många givarländer. Vissa DFIs i andra EU-länder har kritiserats av civilsamhället för att gynna företag från de egna länderna.

HÅLLBARA OCH SOCIALA INVESTERINGAR

En del kapitalförvaltare har under senare år börjat lägga större vikt vid hållbarhet. Det handlar dels om att inkludera miljö, mänskliga rättigheter och sociala aspekter i riskbedömningen av olika investeringar, och att som ägare påverka företag i hållbar riktning. Ofta ingår det i strategierna att

utesluta branscher eller företag som helt bryter mot investerarens normer (som vapenindustri, pornografi eller fossil energi). Dels handlar det om att aktivt investera i företag med bra hållbarhetsprofil och företag som genom sin verksamhet bidrar till en positiv samhällsutveckling. En rad studier visar att investeringar i företag med bättre hållbarhet på sikt ger högre avkastning än jämförelseindex. Kyrkor⁵¹ och filantroper, men också fonder knutna till universitet, har gått i bräschen för ansvarsfulla investeringar och den så kallade divestment-rörelsen – uteslutning av företag i fossilenergibranschen.

Vid sidan av en ökad integrering av hållbarhetsfaktorer i all kapitalförvaltning ökar också så kallade sociala investeringar (social impact investments). Sociala investeringar syftar till att uppnå ett visst resultat, t ex förbättrad vattenkvalitet eller minskad fattigdom, vid sidan av den ekonomiska avkastningen. För att uppnå dessa resultat minskar ägaren sina avkastningskrav, men investeringen är fortfarande lönsam. Mikrofinansfonder är ett vanligt exempel på social investering. Totalt uppskattas 1 340 organisationer ha investerat 500 miljarder USD i sociala investeringar i slutet av 2018 – men till största del i höginkomstländer.⁵²

UTMANINGAR, RISKER OCH MÖJLIGHETER

Hållbara och långsiktiga investeringar behöver öka

Privata investeringar behöver öka för att uppnå flera av Globala målen. Investeringarna är alldeles för små idag, trots lågt ränteläge. Internationella investeringar är också koncentrerade till ett relativt litet antal länder och sektorer, de flesta låginkomstländer attraherar mycket lite investeringar. Vidare fluktuerar internationella privata kapitalflöden också kraftigt, vilket skapar stora risker. Mer långsiktig och hållbara investeringar behövs.

Svaga marknadsinstitutioner på nationell nivå, och svag kapacitet att bedriva en långsiktig, sammanhållen näringspolitik

Fungerande institutioner och policyer i utvecklingsländer är avgörande för att investeringarna ska öka. Internationella investerare uttrycker att stabila institutioner och tydliga regler på lokala marknader är bland det viktigaste när de överväger att investera. Men liksom all utveckling måste utveckling av den privata sektorn växa fram med

lokala drivkrafter. En långsiktig, sammanhållen näringspolitik är viktig för varje lands förmåga till hållbar utveckling. Det behövs större fokus på det nationella kapitalet, och här spelar nationella utvecklingsbanker en viktig roll i att mobilisera nationellt kapital. Internationella aktörers förmåga att låna ut i nationell valuta behöver också utvecklas. I många länder saknar stora delar av befolkningen fortfarande tillgång till finansiella tjänster. Det inhemska banksystemet och investeringsklimatet är svagt och blir en flaskhals för utvecklingen av det inhemska näringslivet. Kvinnor exkluderas i hög grad från tillgång till resurser och formella finansiella tjänster, trots att det är konstaterat viktigt för fattigdomsbekämpning.

Företags respekt för mänskliga rättigheter

Minst lika avgörande som volymerna är hur och var de privata pengarna investeras. Eftersom vinstintresset, snarare än utveckling, är överordnad drivkraft för privata investerare finns det uppenbara risker att investeringar leder till negativ miljöpåverkan och kränkningar av mänskliga rättigheter om det saknas fungerande regelverk på nationell och internationell nivå.⁵⁶ Många människorättsförsvarare i utvecklingsländer har en skeptisk hållning till företags och investerares förmåga att bidra till hållbar utveckling. Detta är inte svårt att förstå med tanke på att företag bidragit till många fall av våld där människor skadats eller hotats i samband med konflikter om naturresurser och miljövärden. Tre fjärdedelar av 321 dokumenterade mord på människorättsförsvarare i världen 2018 skedde i samband med protester mot företags ohållbara utvinning av naturresurser eller stora infrastrukturprojekt.⁵⁷

Enligt FN:s vägledande principer för företagande och mänskliga rättigheter⁵⁸ har företag ansvar i sina globala leverantörsled. Principerna är frivilliga för företag men vilar på internationella konventioner varav vissa är bindande för företag. Principerna är bindande i vissa avseenden för stater när det gäller ansvar att följa upp hur företag från det egna landet agerar utomlands. Det pågår diskussioner på FN-nivå om bindande regelverk för företag som skulle göra det möjligt att ställa företag till svars för vad de eller deras dotterbolag gör i andra länder. I Sverige och på EU-nivå har organisationer i civilsamhället,⁵⁹ institutioner,⁶⁰ parlamentarikerna och även företag lyft behovet av lagstiftning om företags ansvar att analysera konsekvenser för mänskliga rättigheter i sina leverantörsled.

OFFENTLIG PRIVAT SAMVERKAN (OPS)

En riskfylld finansieringsmodell

Offentlig Privat Samverkan (OPS), eller Public Private Partnership (PPP) som det heter på engelska, lyfts fram av givare som en finansieringsmodell för att nå Globala målen. I utvecklingsländer har OPS-projekt använts för att finansiera infrastruktur, sjukvård och utbildning. OPS är exempelvis en del av Världsbankens strategi för att främja finansiering från näringslivet för att nå utvecklingsmål.

Med OPS avses inte alla typer av samverkan mellan offentlig och privat sektor. Termen syftar på en specifik kontraktsform med en riskfördelning mellan en offentlig och en privat aktör. Ett svenskt exempel på OPS är Nya Karolinska sjukhuset.

Flera utvärderingar pekar på problem med OPS-projekt runtom i världen. Ofta har den offentliga sektorn fått axla höga och oförutsedda kostnader när projekten gått snett. Detta påverkar människors tillgång och rätt till sjukvård och utbildning. Negativa effekter på miljön och mänskliga rättigheter förekommer också.⁵³

Många exempel visar på svårigheten att förhandla och utforma OPS-projekt så att de uppnår tänkta resultat och faktiskt främjar utvecklingsmål. I Addisagendan 2015 gjordes ett åtagande att bygga kapacitet kring OPS-projekt och öka transparensen.⁵⁴

En global folkrörelsekampanj som bland annat Diakonia står bakom uppmanar internationella institutioner att sluta att reservationslöst främja OPS. Länder bör istället få stöd att kunna välja lämpliga sätt att finansiera exempelvis vård och skolor på. Insynen i projekten måste bli bättre och det är viktigt att säkerställa god samhällsstyrning innan OPS-projekt påbörjas.⁵⁵

Subventionering av klimatskadliga investeringar

För att nå målet om att privata investeringar ska bidra till Globala målen måste alla kontraproduktiva offentliga incitament avskaffas. De flesta länder subventionerar fortfarande användningen av fossila bränslen. Sverige (och många andra länder) ger exportkrediter för att stimulera företags affärer i utlandet. Svensk exportkredit AB gav 2,5 miljarder kronor i förmånliga lån till utvinning av fossila bränslen, och ytterligare 19,3 miljarder kronor till fossilbränsleberoende infrastruktur 2018.⁶¹ I slutet av 2019 aviserades att exportkrediter till utvinning av fossila bränslen ska fasas ut.⁶²

För utvecklingsländer är förmånliga lån via Världsbanken viktiga. Sverige har framgångsrikt drivit att Världsbanken ska sluta investera i fossila bränslen. Banken har lovat att sluta investera i kolkraft, men olja och gas återstår att utveckla. Det här är en utveckling som behövs i alla multilaterala och nationella utvecklingsbanker, pensionsfonder och andra offentliga investerare. Institutioner som arbetar med utvecklingsfinansiering behöver också ändra arbetssätt, villkor och regler för t ex upphandling, för att främja ökad hållbarhet och för att ge företag från låginkomstländer ökade möjligheter att konkurrera.

BISTÅND FÖR ATT FRÄMJA PRIVATA INVESTERINGAR

Privata företag och investeringar har alltid spelat en viktig roll i biståndet, till exempel för biståndsfinansierad infrastruktur. Bistånd för att främja ekonomisk verksamhet har ofta fokuserat på jordbruksutveckling, den viktigaste ekonomiska sektorn i många länder.

Civilsamhället har arbetat med bistånd för människors försörjningsmöjligheter, till exempel genom olika former av mikrofinans. Fairtrade är ett annat exempel på civilsamhällets arbete med att främja privata investeringar i hållbar utveckling.

I stora drag kan internationellt bistånd spela tre olika roller för att förstärka privata investeringar:

- Stödja bred utveckling av investeringsklimat och institutionella förutsättningar genom kapacitetsbyggande, antikorruption, nätverkande och uppbyggnad av t ex organ för kvalitetskontroll.

- Subventionera enskilda innovationer, företag och investeringar som inte bedöms kunna genomföras på kommersiella villkor men bidrar till hållbar utveckling, t ex genom förmånliga lån och garantier. Här behöver alltid risken för snedvriden konkurrens beaktas, liksom risken att i onödan använda internationellt bistånd till att subventionera eller sänka risken för investeringar som skulle ha blivit av ändå.
- Investera i företag i utvecklingsländer som bedöms bli lönsamma men har svårt att hitta privat riskkapital, såsom Swedfund och andra DFIs gör.

Ökad användning av internationellt bistånd för att främja företags investeringar

Idag ökar många biståndsgivare sitt fokus på blandfinansiering (*blended finance*), dvs användning av biståndsmedel till att minska risken för affärsdrivande investerare, så att de kan och vågar investera mer i utvecklingsländer.⁶³ Man brukar tala om att biståndet kan användas som en hävstång för att mobilisera kapital – varje biståndskrona väntas locka fram flera kronor i privata investeringar (så kallat *leverage*). Flera metoder kan användas, till exempel:

- lånegarantier eller växelkursgarantier
- subventionerade lån
- direkt investering (ofta genom så kallat *junior capital* som tar en större del av risken)
- tekniskt stöd för att utveckla projekten

De senaste åren har det tagits en rad initiativ för att främja användandet av blandfinansiering, av enskilda givarländer såväl som på internationell nivå. Världsbanken har kraftigt ökat fokus på utlåning till privata sektorn. I förslaget till EU:s nya biståndspolitik utgör en stor garantifond, EFSD+, en viktig del. OECD satsar stort på blandfinansiering genom analysarbete, konferenser, arbete med riktlinjer och principer. Världsbankens strategi *Maximising Finance for Development* innebär att de alltid ska överväga möjligheten till privat finansiering innan de beviljar lån till stater. Det privata utlåningsfönstret International Finance Corporation (IFC) har på kort tid vuxit kraftigt, från att tidigare ha varit en marginell del av Världsbanksgruppen. Stora biståndsgivare som Storbritannien har på kort tid mångdubblat andelen av sin biståndsbudget som används till blandfinansiering. Sverige satsar också stort på lån och garantier från Sida och kapitalpåfyllnad av Swedfund.

Bistånd till privata investeringar riskerar tränga ut stöd till offentliga investeringar

Att biståndsgivare premierar privata investeringar som finansieringssätt har skapat diskussioner i utvecklingsländer om vilken roll privata aktörer bör ha - särskilt i sektorer som brukar finansieras offentligt och som människor i fattigdom har särskilt stort behov av fri tillgång till; framför allt grundläggande rättigheter som hälsovård, utbildning, vatten och infrastruktur. Transparens och ansvarsutkrävande är två grundprinciper inom internationellt bistånd. Dessa ställs inför särskilda utmaningar i bistånd som involverar näringslivet genom avtalsformer som Offentlig-Privat Samverkan eller genom lån, garantier och investeringar. Anledningen är att dessa finansieringsmodeller är komplexa och att mycket av privata aktörers information betraktas som affärshemligheter. Mekanismer för att hantera risker för mänskliga rättigheter och miljö har inte varit tillräckliga i många projekt.⁶⁴

“

Samma krav på utvecklingseffektivitet och ansvarsutkrävande ska gälla vid blandfinansiering som vid alla andra biståndsinsatser.

Sverige är ett intressant exempel när det gäller utformningen av satsningar på blandfinansiering. Samma krav på utvecklingseffektivitet och ansvarsutkrävande ska gälla vid blandfinansiering som vid alla andra biståndsinsatser. Sverige använder inte biståndsbudgeten för att täcka sitt garantiinstrument, utan ställer ut garantier mot riksgälden.⁶⁵ Andra biståndsgivare fonderar biståndsmedel som säkerhet för garantier. Om garantier ställs ut mot biståndsbudgeten gör det i realiteten att mindre gåvobistånd är tillgängligt för att stödja offentliga investeringar i exempelvis hälsovård. Detta gör att debatten om huruvida ökad blandfinansiering är effektiv användning av biståndsmedel är hetare i de flesta andra länder.

Resultaten av satsningar på att underlätta privata investeringar hittills en besvikelse

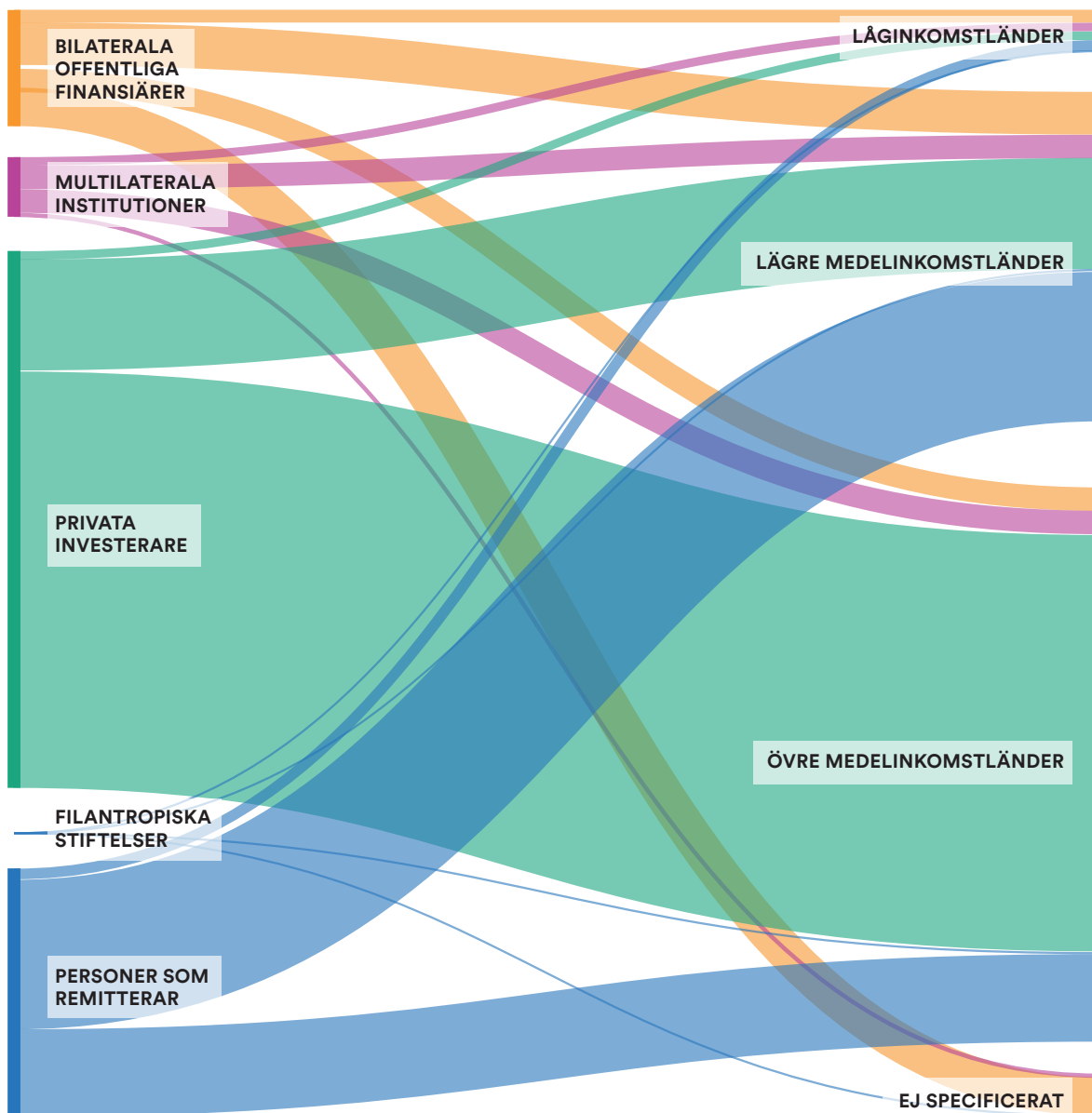
Mobiliseringen av privata medel genom blandfinansiering har långt ifrån nått den omfattning som biståndsgivare hoppats. Det är mycket svårt att mäta, uppskattningarna av de privata medel som har mobiliserats hittills varierar mellan 3 och 70 miljarder USD. Hävstångseffekten är i praktiken mycket lägre än förväntat, i genomsnitt mindre än en krona i privata investeringar för varje investerad biståndskrona, och ännu mindre än så i länderna med lägst inkomster.⁶⁶

Även utvecklingsresultaten av de investeringar som kommer till stånd är svåra att följa upp. Det varierar kraftigt hur lokalt förankrade biståndssatsningar på privata investeringar är, men i många internationella institutioners insatser är det svagt. Utvecklingsresultat av bistånd till privata investeringar mäts exempelvis i antal skapade arbetstillfällen, tillgång till olika tjänster, skatteintäkter, produktion av förnybar energi och

minskade CO2-utsläpp. En studie av befintlig resultatrapportering visade på brister i redovisningen av data och i orsakssambanden mellan utförd verksamhet, förmodade resultat och målet om att minska fattigdom. Samma studie visade på att investeringar i infrastruktur och de jobb som skapats av investeringarna i högre grad hade gynnat män än kvinnor.⁶⁷ Det går enligt rapporten inte att lita på att investeringar minskar fattigdom genom ”trickle down”-effekter. Istället behöver man granska vilka grupper som gynnas av investeringen och hur.

Det är särskilt viktigt att uppmärksamma hur marginaliserade grupper påverkas och deltar i att sätta prioriteringarna.⁶⁸ En jämställdhetsfråga är att bara 2 procent av nuvarande bistånd via så kallade privatsektorinstrument rapporterades ha jämställdhetsfokus, medan samma siffra för övrigt bilateralt bistånd var 40 procent. En ökad användning av dagens privatsektorinstrument riskerar därmed försvaga fokus på jämställdhet i biståndet totalt sett.⁶⁹

DESTINATIONER FÖR OLIKA TYPER AV UTLÄNDSK FINANSIERING

Olika former av finansiering går i olika hög grad till olika kategorier av länder. För en definition av landkategorierna, se s. 8. Bistånd som genomförts för att främja privata investeringar, liksom privata investeringar generellt sett, går i hög grad till medelinkomstländer och är starkt koncentrerade till vissa sektorer (t ex finansiella sektorn och energi).

Studier visar att bistånd för att stimulera investeringar ger effekt främst i lägre medelinkomstländer.⁷⁴ Mycket små privata investeringar går till låginkomstländerna, liksom en liten andel av det näringslivsfrämjande biståndet. Det innebär att länder och sektorer där fattigdomen är som störst inte gynnas.^{75,76}

REKOMMENDATIONER TILL REGERINGEN

Säkerställ att företagande och investeringar främjar och respekterar mänskliga rättigheter och hållbar utveckling

- Verka för lagstiftning som kräver att företag respekterar mänskliga rättigheter i alla sina produktions- och leverantörskedjor och gör Human Rights Due Diligence (riskanalyser och hantering av konsekvenser för mänskliga rättigheter) obligatorisk. Utred svensk HRDD-lagstiftning och verka aktivt för ett gemensamt regelverk på EU-nivå.
- Tydliggör ansvaret för upphandlande myndigheter att ställa krav på sina leverantörer att respektera mänskliga rättigheter, miljö och internationella klimatmål, och följ upp efterlevnaden.
- Genomför en granskning av de statliga bolagens efterlevnad av Parisavtalet respektive FN:s vägledande principer om företagande och mänskliga rättigheter.
- Öka kraven inom banksektorn på offentlig redovisning av hållbarhet och efterlevnad av mänskliga rättigheter i utlåning, investeringar, fonder och andra instrument.
- Ställ högre krav på att de statliga AP-fondernas investeringar ska respektera mänskliga rättigheter och miljö och främja internationella klimatmål, samt följ upp efterlevnaden.

Utforma näringslivsfrämjande bistånd så att lokala och nationella institutioner, marknader och aktörer prioriteras, hållbara investeringar främjas, och utvecklingseffektivitetsprinciper efterlevs

- Prioritera långsiktig utveckling av lokala och nationella institutioner och marknader inom det näringsfrämjande biståndet, och motverka att bistånd binds till krav på att anlita företag från givarländer.
- Påverka Världsbanken och andra multilaterala institutioner att sluta förespråka Offentlig-Privat Samverkan (OPS) som finansieringsmodell.

- Verka för att alla multilaterala utvecklingsbanker helt fasar ut investeringar i utvinning av olja, kol och gas och i fossilenergiintensiva projekt. I de fall människor drabbas negativt behövs stöd till andra försörjningsmöjligheter (*just transition*).
- Verka för att alla multilaterala utvecklingsbanker stärker sina mekanismer för att människor i lokalsamhällen som påverkas negativt av investeringar ska kunna väcka klagan och erhålla kompensation genom en oberoende mekanism.
- Använd blandfinansiering i första hand i verksamheter där privata investeringar dominerar. Investeringar i grundläggande samhällsservice som hälsovård och utbildning behöver vara tillgänglig för alla och i allmänhet finansieras med offentliga medel. Undvik att påverka länders val av offentlig/privat finansiering.
- Stimulera investeringar i småskaliga, lokala företag och kooperativ i större utsträckning, genom nya finansieringsformer som begränsar risken för investerare och stärker kapaciteten hos lokalt baserade aktörer.
- Säkerställ att företag och investerare som tar del av biståndspengar följer principerna för effektivt utvecklingssamarbete, och tillämpar Kampala-principerna⁷⁰, riktlinjer för blandfinansiering från EDFI⁷¹ respektive OECD⁷², och Open Contracting Global Principles⁷³.
- Uppmuntra andra länder och institutioner att använda Sidas modell för garantier, där riks-gälden, snarare än fonderade biståndsmedel, används som säkerhet.
- Verka för att OECD DAC återupptar förhandlingarna om reglerna för privatsektorinstrument i biståndet, och inte tillåter att lån, värdepapper och garantier med villkor som är förmånliga för givarna räknas som bistånd.

INTERNATIONELLT UTVECKLINGSSAMARBETE

Internationellt bistånd är statligt stöd för att bidra till utveckling och minskad fattigdom i låg- och medelinkomstländer. Biståndet förhindrar mänskligt lidande i kriser och katastrofer, och verkar långsiktigt för att människor i utvecklingsländer ska kunna ta sig ur fattigdom. Fattigdomsbekämpning kräver en mer jämlik och jämställd fördelning av resurser och inflytande. Dessutom krävs tillgång till vård och utbildning, försörjningsmöjligheter med anständiga villkor, mer demokratiska fri- och rättigheter och anpassning till miljöhot och klimatförändringar.

Utan internationellt bistånd skulle hela världen stå sämre rustad för klimatförändringar, konflikter, epidemier och attacker på demokratin. Biståndet har en särskilt viktig roll för åtagandet i Agenda 2030 om att ingen ska lämnas utanför eftersom dess syfte är att bidra till bättre livsvillkor för människor som lever i fattigdom eller marginalisering, de som står längst ifrån att ta del av framsteg i riktning mot Globala målen.

Internationellt bistånd är bara en av flera viktiga resurser för genomförandet av Agenda 2030 men det är den enda finansieringen som har fattigdomsminskning som sitt främsta syfte. Alla världens länder kommer framförallt att använda egna resurser för att förverkliga Globala målen för hållbar utveckling. Beroendet av och tillgången till olika typer av internationell finansiering skiljer sig mycket mellan låg- och medelinkomstländer. För de minst utvecklade länderna utgör biståndet över en tredjedel av den utländska finansieringen och är särskilt viktigt eftersom andra typer av internationell finansiering, som investeringar och lån, inte når dem i samma utsträckning. I medelinkomstländer är biståndet bara 4,5 procent av den externa finansieringen.⁷⁷

VEM BESTÄMMER ÖVER BISTÅNDET?

Givarländerns regeringar och parlament bestämmer över biståndets storlek och innehåll. Utformningen av stödet ska ske i partnerskap med samarbetsländer, eftersom nationellt och lokalt ägarskap är en förutsättning för effektivt bistånd.

OECD:s biståndskommitté DAC sätter reglerna för vad som får räknas som bistånd och granskar biståndets kvalitet. OECD DAC fastställer listan på de i dagsläget ungefär 150 länder och territorier som har en så låg bruttonationalinkomst att de räknas som möjliga mottagare av bistånd.⁸¹

Det Globala partnerskapet för effektivt utvecklingssamarbete (GPEDC) är en bred sammanslutning av givar- och mottagarländer, multilaterala institutioner, aktörer i näringslivet och civilsamhället. Baserat på decennier av erfarenheter av vad som fungerar och inte har de fastställt de internationella principerna för effektivt utvecklingssamarbete⁸² och granskar både givares och mottagares efterlevnad av principerna i regelbundna uppföljningsprocesser.⁸³

EU och dess medlemsstater är tillsammans världens största biståndsgivare och bestämmer storlek och innehåll på biståndet som går via EU:s institutioner. USA är den största bilaterala givaren. FN har också en central roll i agendasettandet för prioriteringar inom biståndet.

UTMANINGAR, RISKER OCH MÖJLIGHETER

Internationellt bistånd måste öka som utlovat

Målet att höginkomstländer ska ge 0,7 procent av BNI till internationellt bistånd sattes första gången i FN år 1970. Trots att löftet upprepats många gånger sedan dess har biståndet aldrig ens nått halva den nivån. Det står idag på 0,31 procent av givarländernas samlade BNI. Om alla givare levde upp till vad de lovat skulle det totala biståndet öka med cirka 200 miljarder USD per år. Det skulle räcka till nödvändiga investeringar i hälsa, utbildning, nutrition och sociala skyddsnät för att utrota den extrema fattigdomen till 2030 i de länder som inte kan klara detta med egna resurser. Utan kraftigt ökat internationellt bistånd kommer 430 miljoner människor fortfarande att leva i extrem fattigdom år 2030. Den prognosen ser ut att försämrans snarare än förbättras om nuvarande trender i mängden bistånd, investeringar och skuldsättning i låginkomstländer fortsätter.⁸⁴ Inom det humanitära biståndet ökar glappet mellan behoven och tillgängliga medel explosionsartat. Även om det totala humanitära biståndet mer än fyrdubblats på tio år har behoven ökat ännu mer. År 2018 saknades tio miljarder dollar, motsvarande 40 procent av det totala behovet.⁸⁵

Mer bistånd måste gå till dem som behöver det mest

Principen *Leave No One Behind* handlar om människor, inte om rika och fattiga länder. Människor marginaliseras och missgynnas i fördelningen av resurser i alla typer av länder. Många av världens fattiga bor i medelinkomstländer med en god ekonomisk utveckling. Där kan bistånd göra nytta genom att stödja förändringsaktörer och diskriminerade grupper. Förändringsaktörer kan exempelvis vara oberoende organisationer som ställer regeringar till svars och kräver att de bedriver en politik som gynnar hela befolkningen.

HUR MYCKET PENGAR ÄR DET?

153
MILJARDER USD

- Biståndet från de 30 givarländerna i OECD:s biståndskommitté DAC uppgick till 153 miljarder dollar 2018, vilket var en minskning med 2,7 procent jämfört med 2017.⁷⁸
- Ett långvarigt FN-mål är att höginkomstländer ska ge 0,7 procent av sin bruttonationalinkomst (BNI) i internationellt bistånd. Detta uppnås inte av majoriteten av länderna inom DAC.
- Givarländernas bistånd uppgick till 0,31 procent av deras kombinerade BNI 2018.
- Endast fem länder inom DAC når målet om 0,7 procent av BNI: Sverige, Danmark, Luxemburg, Norge och Storbritannien.⁷⁹
- Det finns fler länder som ger bistånd men inte är medlemmar i OECD DAC och därför inte ingår i den officiella statistiken. DAC-statistiken inkluderar ungefär 87 procent av allt bistånd. Resterande 13 procent kommer från 20 länder i framförallt Mellanöstern och östra Europa som helt eller delvis rapporterar till OECD DAC, och från givare i framförallt Asien och Latinamerika som inte rapporterar till DAC.⁸⁰

En majoritet av människor i extrem fattigdom kommer år 2030 att bo i de mest utsatta låginkomstländerna, i många fall med sköra stater och i konflikter. Därför är det mycket viktigt att öka andelen bistånd till de mest utsatta länderna. FN har sedan länge ett mål om att de minst utvecklade länderna bör få bistånd om minst 0.15-0.20 procent av givarländernas BNI. I Sveriges bistånd är åtta av de tio största mottagarländerna så kallade minst utvecklade länder (2018), men många andra givarländer är långt ifrån att rikta

finansieringen dit den saknas mest. EU:s institutioner har en låg andel stöd till de minst utvecklade länderna, vilket en OECD-granskning av EU:s bistånd anmärkte på.⁸⁶

Humanitärt stöd, fredsbyggande och långsiktigt stöd måste samverka

Att fattigdomen koncentreras till sköra stater och länder i konflikt är en utmaning som tvingar fram nya sätt att arbeta. I dessa länder är statens förmåga att uppfylla centrala samhällsfunktioner försvagad. Inflytandet över utvecklingen i landet splittras mellan olika aktörer, institutioner och regioner. Flera samhällsfunktioner sköts av icke-statliga och internationella aktörer. I sådana sammanhang behöver samspelet mellan humanitära insatser, fredsarbete och långsiktigt stöd till utveckling bli bättre. Även i kris- och katastrofinsatser behöver tankar finnas med om hur ett demokratiskt, jämlikt och hållbart samhälle ska främjas på längre sikt. I synnerhet handlar detta om att lokala aktörer måste ha ledarskapet,⁸⁷ att alla relevanta aktörer involveras, och att oberoende kvinnorrättsorganisationer och andra exkluderade grupper ges utrymme och inflytande över arbetet.⁸⁸

Bättre data och uppföljning om ojämlikheter behövs

Det finns många utmaningar i att utforma ett internationellt bistånd som gör att ojämlikheten minskar och de som diskrimineras, förtrycks eller lever i de mest fattiga och utsatta situationerna får mer resurser, möjligheter, inflytande och trygghet. En av dem är att tillgången på uppdade data är dålig. Bättre statistik och studier som ökar förståelsen för var och hur fattigdom och förtryck yttrar sig i en specifik kontext är nödvändiga. Att välja att fokusera internationellt bistånd på en viss grupp eller fråga kan ge olika effekter, både positiva och negativa, för andra grupper eller globala mål. Därför rekommenderar FN att det bästa sättet att tillämpa principen *Leave No One Behind* är att utgå från en land- eller fallspecifik analys som tittar på både geografi, diskriminering, samhällsstyrning, socioekonomiska faktorer, sårbarhet och kopplingar mellan alla dessa faktorer.⁸⁹

Många biståndsgivare följer upp hur deras insatser inkluderar olika grupper, men inte alltid systematiskt. De vanligaste inkluderingsmåt-

ten handlar om kvinnor och flickor, barn och unga, samt personer med funktionsvariationer. I OECD DAC:s officiella biståndsstatistik finns markörer för jämställdhetsfokus i biståndsin-satserna, samt en frivillig statistikmarkör för inkludering av personer med funktionsvariationer.⁹⁰

Biståndet spelar en unik roll i att stödja människor som står längst ifrån resurser, möjligheter och inflytande.

Bakslag som hotar en hållbar utveckling

En förutsättning för en hållbar utveckling där ingen lämnas utanför är att det finns en politisk vilja hos beslutsfattare att sträva efter inkluderande, jämlika och hållbara samhällen. I motsats till detta ser vi idag hur den demokratiska utvecklingen och jämställdhet backar i många länder. Makten koncentreras till auktoritära eller halvauktoritära regimer, och oberoende röster och organisationer tystas och begränsas. Civilsamhällets minskade utrymme försvårar för organisationer att bedriva sin verksamhet, vilket i sin tur allvarligt försvårar möjligheterna att nå Globala målen.⁹¹ Backlashen mot kvinnors rättigheter och feministiska rörelser begränsar tillgången till möjligheter, resurser och säkerhet för stora delar av befolkningen.

Att det demokratiska utrymmet begränsas i många länder försvårar förutsättningarna för utvecklingssamarbete. I länder där regeringen kränker människors rättigheter och inte bryr sig om att stora delar av befolkningen lämnas utanför kan mer stöd kanaliseras genom FN-organ, och gå till civilsamhällesaktörer, istället för genom staten. Men statens roll är avgörande för ett lands utveckling. Därför är det ändå oftast viktigt för biståndsgivare att genom dialog påverka regeringar och identifiera de delar av statsförvaltningen där ett genuint intresse för att förbättra situationen finns, så att stöd kan ges dit.

Även biståndsgivare kan påverka den demokratiska utvecklingen negativt. Ett tydligt exempel är

USA som stoppat allt bistånd till organisationer som arbetar för säkra aborter eller som vägrar ta avstånd från aborträtten. Detta förstärker en global motvind mot stöd till sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR).

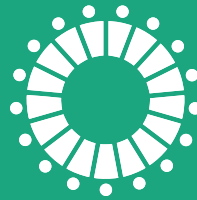
Nya biståndsgivare väcker nya frågor om biståndets roll

Kartan över både biståndsgivare och biståndsmottagare håller på att förändras. Denna trend kommer sannolikt fortsätta i takt med att många medelinkomstländer blir rikare och de geopolitiska relationerna förändras. Icke DAC-medlemmars bistånd följer inte alltid samma principer som givarländerna inom DAC. Det försvårar möjligheter för politisk dialog på givarnivå. Det finns möjligheter med ökat utvecklingssamarbete mellan länder som inte har något förflutet som koloniserare och som delar liknande erfarenheter. Det finns samtidigt risker med att flera nya givarländer mer uttryckligen samarbetar utifrån sina egna nationella intressen.

Kina sticker ut i statistiken, och är idag en av världens största finansiärer till utvecklingsländer totalt sett. En relativt liten del är så förmånlig att den får räknas som bistånd. Desto mer är lån på kommersiella villkor.⁹² Kinas utvecklingsfinansiering medför höga klimatrisker. På hemmaplan investerar Kina nu en del i förnyelsebara energislag, men dess investeringar i låginkomstländer är starkt dominerade av fossil energi.⁹³ Saudiarabien är ett av de största arabiska givarländerna och har ett bistånd som inte är långt från Sveriges i storlek. Förenade Arabemiraten och Turkiet ger mer än 0,7 procent av BNI.⁹⁴ Det faktum att det inte längre är lika tydligt vem som är givare och vem som är mottagare har lett till diskussioner om hur systemet för att finansiera en global hållbar utveckling ska se ut i framtiden.⁹⁵

Mottagarnas prioriteringar ska styra, inte givarnas intressen

En stor utmaning inom det internationella utvecklingssamarbetet är att givarländernas nationella egenintressen alltmer styr prioriteringarna i biståndet. Detta har varit tydligt i de senaste årens diskussion inom OECD DAC om hur internationellt bistånd ska definieras. Vissa givarländer argumenterar för att åtskillnaden mellan bistånd och militär verksamhet ska mjukas upp, trots att denna gränsdragning varit en del av biståndsdefinitionen i alla tider.

LEAVE NO ONE BEHIND

Leave no one behind är ett åtagande i Agenda 2030 som sätter jämlikhet och inkludering i centrum. Åtagandet är ett löfte om att sträva efter att först och mest prioritera dem som lever i störst fattigdom och utsatthet och därför är längst ifrån att få ta del av de Globala målen. Det får konsekvenser för hur man bör prioritera i finansieringen av hållbar utveckling.

Människor som lämnas utanför tillhör ofta strukturellt missgynnade grupper i samhället. Det kan till exempel vara kvinnor och flickor, barn, unga och äldre, personer med funktionsvariationer samt etniska och religiösa minoriteter. I många länder står flyktingar, migranter och HBTQI-personer inför svår diskriminering, exkludering och inskränkta rättigheter.

För att säkerställa att ingen lämnas utanför krävs bättre data, bättre finansiering, en inkluderande politik och framförallt politisk vilja att minska gapet mellan de som lämnats utanför och övriga samhället. En inkluderande politik handlar bland annat om att stärka människors delaktighet, öka allas tillgång till utbildning, hälsovård och breda sociala trygghetssystem, och stärka lagar, system och institutioner som garanterar människors rättigheter. Det krävs också särskilda insatser för att främja försörjningsmöjligheter för utsatta grupper.

Det internationella biståndet är långt ifrån tillräckligt för att uppfylla de Globala målen. Andra typer av finansiering, som skatter och hållbara investeringar, är också avgörande. Däremot är biståndet den enda finansieringen som har fattigdomsminskning och att hindra mänskligt lidande som sitt syfte. Det spelar därför en unik roll i att stödja människor som står längst ifrån resurser, möjligheter och inflytande.

Andra givarländer menar att lån med liknande villkor som kommersiella lån också bör få räknas som bistånd, vilket bryter mot förmånlighetskriteriet i biståndsdefinitionen. Migrations- och säkerhetspolitiska intressen har stort inflytande i diskussioner om bistånd inom både EU och OECD DAC. Det är en trend som går stick i stäv med principerna för effektivt utvecklingssamarbete: transparens, resultatfokus, partnerskap och nationellt ägarskap. Att låta migrationspolitiska hänsyn styra prioriteringarna i biståndet hindrar pengarna från att stödja människor som lever i störst fattigdom och förtryck på flera sätt:⁹⁶

- Bistånd prioriteras till länder som många människor flyr eller migrerar från, istället för att utgå från en analys av var behoven är störst.
- Biståndspengar används till gränsövervakning och andra insatser som motsvarar givares önskan om att hindra människors rörlighet istället för till insatser som är effektiva för hållbar utveckling.
- Biståndspengar används för att köpslå med mottagarländer om migrationspolitiska avtal. Det har i EU lett till stöd till regimer som kränker mänskliga rättigheter såsom Egypten, Libyen och Marocko.

Givarländerna bör sluta ge bistånd till sig själva

Urholkning av biståndet för att täcka inhemska kostnader gör att en stor del av biståndet aldrig lämnar givarländerna. Framförallt handlar det om kostnader för asylmottagande. Nära en femtedel av EU:s bistånd stannade inom unionen år 2017. Under 2018 gick det ner till 14 procent på grund av EU:s stängda gränser som ledde till ett lägre asylmottagande.⁹⁷ Att ta ur biståndsbudgeten för att täcka vissa kostnader för asylmottagande är tillåtet enligt OECD DAC:s regler, vilka fastställs av DAC-medlemsstaterna. Experter, civilsamhällesorganisationer och DAC:s sekretariat har ifrågasatt användandet av bistånd till givares inhemska kostnader, och varnat för att det kan underminera förtroendet för det internationella biståndet.⁹⁸

Andra sätt att använda bistånd som urholkar de resurser som når fram till människor i fattigdom är att räkna skuldavskrivningar av illegitima skulder som bistånd samt så kallat bundet bistånd. Bundet bistånd innebär att givaren

ställer krav på att varor eller tjänster som upphandlas ska köpas av företag från givarlandet. Denna typ av bistånd ger vinster till företag från givarlandet, men har visat sig bli upp till 30 procent dyrare jämfört med obundet bistånd.⁹⁹

Vilka roller kan bistånd spela för att finansiera en hållbar utveckling där ingen lämnas utanför?

Om det internationella biståndet ska bidra till fattigdomsbekämpning på ett så effektivt sätt som möjligt måste finansieringen riktas dit där den behövs bäst. Förenklat kan bistånd bidra till finansieringen av en hållbar utveckling där ingen lämnas utanför på tre sätt:

- **Rikta:** Se till att resurser når de människor som lever i störst fattigdom och utsatthet, så att de kan försörja sig med anständiga arbetsvillkor, organisera sig och öka sitt inflytande och sin motståndskraft mot yttre kriser av olika slag.
- **Förändra system:** Bidra till finansieringen av samhällsreformer som gynnar de människor som lever i störst fattigdom och utsatthet, till exempel breda och generella system för social trygghet, progressiva skattesystem, kvalitativ samhällsservice och icke-korrumpa statsapparater.
- **Mobilisera mer resurser:** Bidra till att stärka andra typer av finansiering så att det finns mer resurser till ovanstående två punkter. Till exempel stödja reformer för att öka skatteuppbörden eller göra tillgången till privata lån eller investeringar billigare och mer inriktade på jämlikhet och hållbarhet.

Det gäller att hitta en balans som tar hänsyn till utveckling på lång och kort sikt, lokala och nationella perspektiv, och alla dimensionerna av hållbar utveckling. Om biståndet fokuseras ensidigt på att mobilisera mer resurser utan koppling till de andra två strategierna riskerar det att koncentrera mer resurser och inflytande till de som redan har. Om biståndet ensidigt riktas till de mest utsatta riskerar nödvändiga strukturella förändringar att utebli. Om biståndet enbart syftar till att förändra institutioner finns det en risk att människors delaktighet och behov inte ges tillräckligt utrymme. Oavsett typ av insats så måste den utgå från mänskliga rättigheter, principen om att ingen ska lämnas utanför, och de internationella principerna för effektivt utvecklingssamarbete.

KLIMAT- FINANSIERING

Löftet från höginkomstländer

100
MILJARDER USD

Klimatförändringarna ger direkta konsekvenser för många miljoner människor i form av stormar, torka, översvämningar, spridning av sjukdomar med mera. De människor som gjort minst för att orsaka utsläppen bakom klimatförändringarna får betala det högsta priset i form av förstörd miljö och brist på mat och försörjning.

På klimattoppmötet i Köpenhamn 2009 lovade höginkomstländerna att årligen bidra till 100 miljarder dollar i klimatstöd i låg- och medelinkomstländer innan 2020. År 2017 hade klimatfinansieringen nått 71 miljarder. Framförallt är det privata investeringar som givarna har lovat att mobilisera som en del av de 100 miljarderna som släpar efter. Åtagandet från Köpenhamn var att tillhandahålla ett nytt tillskott av finansiering (*new and additional*).

Oklart hur mycket som är ny finansiering

Ett problem är att det inte finns någon bra data om utgångsläget. Det är därför oklart hur mycket som faktiskt är ny finansiering. Det faktum att många givare ställer om sitt bistånd till mer klimatfokus gör att de totala resurserna för att nå Globala målen inte ökar med så mycket som givarna rapporterar att de ger i klimatfinansiering. Det blir en typ av dubbelräkning där givare räknar samma pengar gentemot biståndsmålet om 0,7 procent av BNI och gentemot målet om 100 miljarder i klimatfinansiering.

“ De människor som gjort minst för att orsaka utsläppen bakom klimatförändringarna får betala det högsta priset

En ytterligare fråga är att hela 75 procent av klimatfinansieringen är lån och inte gåvor, vilket riskerar att bidra till en redan ohållbar skuldsituation.¹⁰⁰

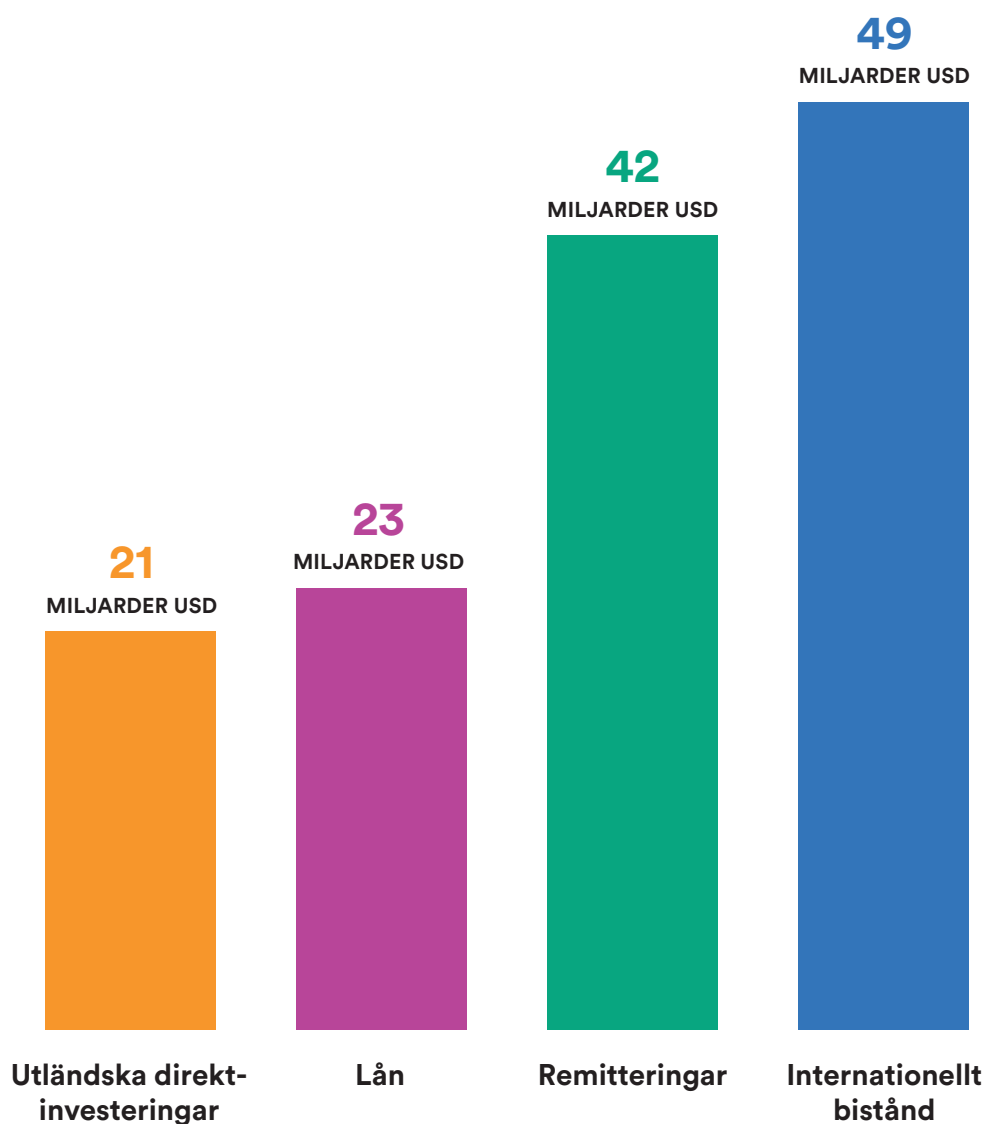
75%
ÄR LÅN

När det gäller flöden från multilaterala institutioner är hela 90 procent lån, varav 70 procent inte är förmånliga.¹⁰¹ Det betyder att det i längden via amorteringar och ränta går ett flöde från mottagarländerna tillbaka till de multilaterala bankerna som är större än den finansiering som tillhandahålls.

Snedfördelning

Klimatfinansieringen är också snedfördelad i bemärkelsen att bara en femtedel går till anpassning (2017).¹⁰² Givarna har lovat att inte bara stödja utvecklingsländer i omställning för minskade utsläpp, utan lika mycket stödja anpassning till klimatförändringar för de som redan drabbas svårt. Att kunna hantera risker och hot mot vattentäkter, skördar, djurhållning, hälsa och alla de skador på liv och egendom som orsakas av naturkatastrofer är helt avgörande för en hållbar utveckling där ingen lämnas utanför. Dock visar analyser att finansiering till anpassning måste riktas bättre, både till människor som är mest sårbara för klimatförändringarna och till de som har det fattigast.¹⁰³ En stor utmaning är att behovet av anpassning sannolikt kommer att fortsätta öka. 2030 kan behoven av resurser till klimatanpassning i låginkomstländer att årligen vara upp till 300 miljarder dollar,¹⁰⁴ det vill säga dubbelt så mycket som hela dagens internationella bistånd.

EXTERN FINANSIERING TILL DE MINST UTVECKLADE LÄNDERNA

I många medelinkomstländer är det internationella biståndet idag en mycket liten del av den totala finansieringen från utlandet, om än ofta en mycket viktig sådan för utsatta personer, grupper eller områden, beroende på situationen i landet

I de 47 länder som av FN definieras som minst utvecklade är dock det internationella biståndet fortfarande den överläg-

set största externa källan till finansiering. De minst utvecklade länderna har också jämfört med medelinkomstländerna lägre inhemska privata investeringar och egna offentliga resurser. De minst utvecklade länderna är långt ifrån att klara av att tillgodose ens människors grundläggande rättigheter såsom utbildning, hälsovård och social trygghet utan internationellt bistånd.¹⁰⁵

REKOMMENDATIONER TILL REGERINGEN

Öka det totala internationella biståndet till människor där förutsättningarna är sämst att förverkliga Globala målen

- Fortsätt följa riksdagens enprocentsmål för internationellt bistånd som andel av BNI, och säkerställ att det finns tillräcklig kapacitet på UD och Sida för att garantera en hög kvalitet i genomförandet.
- Påverka för att EU totalt sett ska möta sitt åtagande om 0,7 procent av BNI i internationellt bistånd varav minst 0,2 procent av EU:s BNI ska gå till de minst utvecklade länderna.
- Sluta ta pengar ur biståndsbudgeten för att täcka inhemska kostnader för flyktingmottagande.
- Skapa förutsättningar för flexibel finansiering av insatser som överbryggar nuvarande gränser mellan fredsbyggande, humanitärt och långsiktigt utvecklingsarbete.
- Etablera ett budgetmål för Sveriges klimatfinansiering i ett separat spår som går utöver biståndets enprocentsmål, och som möjliggör rapportering, insyn och uppföljning.
- Säkerställ att klimatfinansiering når de mest utsatta länderna och grupperna.
- Verka för en balans mellan åtgärder för anpassning, kompensation för negativa klimateffekter respektive omställning, där merparten bör gå till anpassning och kompensation.

Använd det internationella biståndet till sådant som andra typer av utvecklingsfinansiering inte förmår

- Förhindra mänskligt lidande genom humanitärt stöd som följer de humanitära principerna. Prioritera även katastrofförebyggande och att bygga motståndskraft mot framtida kriser.
- Ge långsiktigt stöd till organisationer och rörelser i det civila samhället som är centrala för en demokratisk, jämställd och hållbar utveckling där alla inkluderas. Däribland oberoende organisationer och rörelser som drivs av kvinnor, hbtqi-personer, etniska och religiösa minoriteter, urfolk, personer med funktionshinder, barn och unga, migranter och flyktingar, med flera diskriminerade eller missgynnade grupper.
- Stärk stödet, i synnerhet i låginkomstländer, till utbildning, hälsovård, breda sociala trygghetssystem och andra satsningar som både är mänskliga rättigheter och viktiga drivkrafter för en socialt och ekonomiskt hållbar utveckling.
- Ge långsiktigt stöd till uppbyggnad och stärkande av effektiva, inkluderande och tillgängliga offentliga institutioner som fungerar enligt rättsstatens principer och motverkar korruption, i både låg- och medelinkomstländer.
- Driv på i forum som OECD DAC, EU och FN för att alla biståndsgivares finansiering i högre utsträckning ska ha *Leave no one behind* som utgångspunkt för prioriteringar.
- Verka för att stärka relevansen hos det globala partnerskapet för effektivt utvecklingssamarbete och öka dialogen även med de biståndsgivare som inte har ställt sig bakom principerna för utvecklingseffektivitet, i syfte att öka respekten för och finansieringen till mänskliga rättigheter, miljömässig hållbarhet och oberoende aktörer i det civila samhället.

ÖVRIGA DELAR AV AGENDAN FÖR ATT FINANSIERA HÅLLBAR UTVECKLING

Addis Ababa Action Agenda från 2015 är världssamfundets agenda för att finansiera en hållbar utveckling. Förutom de tre områden som behandlats i de föregående kapitlen - inhemska offentliga resurser, privata investeringar och internationellt bistånd - innehåller agendan ytterligare fyra områden. I det här kapitlet behandlas kortfattat dessa områden: handel, skuldhantering, reformer av det finansiella systemet, samt forskning, teknik och innovationer.

Läget i världen är mer spänt än på länge på alla dessa områden som är viktiga för att kunna finansiera en hållbar utveckling. Världshandeln präglas av spänningar mellan stora ekonomier som USA och Kina. Skuldsättningen ökar och skuldskrisen är redan ett faktum i många låginkomstländer. Reglerna för det globala finansiella systemet är otillräckliga för att hantera kryphål som orsakar stora sociala, ekonomiska och miljömässiga konsekvenser. Den tekniska utvecklingen ställer samhället och inte minst arbetsmarknaden inför en enorm omställning.

HANDEL

Internationell handel utgör en betydande del av i stort sett alla länders ekonomi. Exportintäkterna varierar mest i låginkomstländer eftersom de ofta är beroende av ett fåtal exportprodukter – ofta råvaror vars priser varierar kraftigt. Bland utvecklingsländerna har handel under 2000-talet bidragit till växande ekonomier framförallt i de länder som exporterar råvaror som mineraler och bränslen, samt i de länder som har textilindustri.¹⁰⁶ Medan handeln inom regionerna dominerar i Europa, Syd- och Nordamerika samt Asien, är handeln inom Afrika fortfarande en mycket liten andel av afrikanska länders utrikeshandel. Ett nytt frihandelsavtal (African Continental Free Trade Area, AfCFTA) väntas öka handeln i Afrika.

De så kallade minst utvecklade ländernas andel av världshandeln är mindre än en procent. Det innebär att en målsättning i Agenda 2030 om att fördubbla deras andel av varuexporten innan 2020 (till 1,6 %) inte uppnås. Addis Ababa Action Agenda innehåller tydliga åtaganden om att ge låginkomstländer speciella och förmånliga handelsvillkor, något som delvis sker idag.

Handelskonflikter mellan stora ekonomier som USA och Kina och ökade handelsrestriktioner i många länder under senare år har bidragit till att den globala handeln minskat. Samtidigt försvagas Världshandelsorganisationen WTO vilket har gjort att bland andra EU, satsat mer på att förhandla fram bilaterala handels- och investeringsavtal.

För att kunna uppfylla många av Globala målen krävs import av varor och tjänster. Handel bidrar också till tekniköverföring och till ökad konkurrens. I princip ger liberaliserad handel fördelar för länders ekonomiska tillväxt totalt sett, men olika grupper påverkas mycket olika: konsumenter får tillgång till fler och billigare produkter medan de producenter som utsätts för ökad konkurrens kan drabbas mycket negativt. En övergripande frihandelsideologi har sedan andra världskriget drivit fram en gradvis liberalisering av världsekonomin. I praktiken drivs de flesta länder av en vilja att å ena sidan skydda egna ”känsliga sektorer”, å andra sidan öppna upp andra länders marknader för egna exportprodukter.

Det nya handelsavtalet mellan EU och ett antal sydamerikanska länder, Mercosur, är ett tydligt exempel på hur handelsrelationer påverkar förutsättningarna för en hållbar utveckling. Om avtalet godkänns kommer det att leda till ökad efterfrågan på soja som odlas i Brasilien, och därmed förvärra avskogningen i Amazonas. Samtidigt ger avtalet nya möjligheter till påverkan – EU kan skriva in krav på skogsskydd i avtalet och hota med att säga upp avtalet om kraven inte uppfylls.

De flesta befintliga bilaterala handels- och investeringsavtal är framförhandlade utan Globala målen i åtanke och behöver moderniseras för att kunna bidra till hållbar utveckling. För att världshandeln ska bidra till Globala målen behöver handelspolitiken tydligare kopplas ihop med andra områden som konkurrenslagstiftning, miljö-, social-, arbetsmarknads- och jämställdhetspolitik.¹⁰⁷

Bistånd för att stärka handel, så kallad Aid for Trade, handlar till stor del om stöd till infrastruktur i utvecklingsländer som kan underlätta handel, och att bygga kapacitet för internationell handel. Nästan trettio procent av det internationella biståndet räknas som Aid for Trade, 43 miljarder dollar 2017. Andelen som ges som lån istället för bidrag har ökat. Hela 63 procent av Aid for Trade var lån 2017.¹⁰⁸

De flesta befintliga bilaterala handels- och investeringsavtal är framförhandlade utan Globala målen i åtanke, och behöver moderniseras för att kunna bidra till hållbar utveckling

SKULDHANTERING

Många utvecklingsländer har idag ohållbara skulder, vissa med nivåer av skuldsättning som liknar 1980-talets skuldkris. Över 40 procent av låginkomstländerna är antingen redan i skuldkris eller löper hög risk att hamna där.¹⁰⁹ Särskilt sviktande stater och små ö-nationer som är sårbara för klimatförändringar har ökat sin upplåning kraftigt.

Sårbarheten beror på ökad skuldnivå, men också på en förändring i hur skulderna är sammansatta. Många länder har fler olika långgivare, dels från utanför den så kallade Parisklubben, som Kina, och dels från kommersiella långgivare. Den större andelen lån på kommersiella villkor ökar sårbarheten för låginkomstländer. Experter varnar för att fortsatta ökningar av skuldåterbetalningar kan innebära minskade resurser till utbildning och hälsovård.¹¹⁰

Även internationellt utvecklingssamarbete riskerar att bidra till ohållbar upplåning. Den totala andelen bistånd i form av lån har ökat de senaste åren. Till och med till de minst utvecklade länderna ökar andelen lån på bekostnad av gåvobistånd.¹¹¹ Inte minst klimatbiståndet ges till tre fjärdedelar som lån istället för gåvobistånd.¹¹² Under senare år har olika typer av ”blandfinansiering” blivit vanligare, där gåvobistånd blandas med offentliga eller privata investeringar. Om stater använder gåvobistånd för att underlätta tillgång till privata lån för investeringar ökar skulderna. Avtal för så kallade *Private Public Partnerships* kan också generera skulder om avtalen sker utanför nationella budgetar.

SYSTEMFRÅGOR I GLOBALA FINANSIELLA SYSTEMET

Det globala finansiella systemet har en rad svagheter som hindrar genomförandet av Agenda 2030. Globala finansmarknader har ett kortsiktigt fokus som gör systemet volatilt. Monopolisering, globalisering och snabb teknologisk förändring gör att regleringarna av det finansiella systemet har svårt att hänga med. Institutioner och regelverk är i många fall inte heltäckande eller uppdaterade. Exempelvis sa dåvarande IMF-chefen Christine Lagarde när hon pratade om företagsbeskattning på IMF:s vårmöte 2019 att "the system is fundamentally out of date".

Ett återkommande krav från civilsamhället är att beslut om reformer av det finansiella systemet bör fattas i sammanhang där utvecklingsländer har likvärdig röst och inflytande.¹¹³ Addis Ababa Action Agenda innehåller åtaganden om att demokratisera beslut om det globala finansiella systemet och göra samspelet mellan institutionerna i systemet bättre. Idag fattas många beslut i organ som Världsbanken och IMF, där utvecklingsländer har en mindre andel av rösterna. Inför tillsättningen av ny Världsbankschef 2019 höjdes röster¹¹⁴ för att frånga den traditionella uppgörelsen att denne alltid kommer från USA och IMF-chefen från Europa, men det blev ännu en nordamerikan på posten.

Viktiga åtgärder för att det finansiella systemet inte ska motarbeta Agenda 2030 är till exempel att hantera valutarisker bättre, stabilisera in- och utflöden av kapital, och ställa större krav på att finansiella aktörer gör hållbarhetsrapportering och bedömningar av sociala- och miljökonsekvenser.¹¹⁵ En annan nyckelåtgärd är att anpassa regleringar inte efter typ av finansiell aktör (t ex banker) utan efter typ av finansiell tjänst, för att kunna reglera de många finansiella tjänster som idag utförs utanför det formella banksystemet.

INNOVATIONER, FORSKNING OCH TEKNIK

Ny teknologi förändrar förutsättningarna för hela samhället när det gäller arbetsliv, konsumtion och tillgång till finansiering. Artificiell intelligens och robotisering innebär att många arbetstillfällen, ibland hela yrken, försvinner och nya yrken tillkommer. Även förutsättning-

arna för att fatta beslut förändras med den ökade mängden tillgänglig information via "big data". Teknikutveckling inom så kallad "fintech" kommer att förändra formerna för och tillgängligheten på privatlån och andra finansiella tjänster.

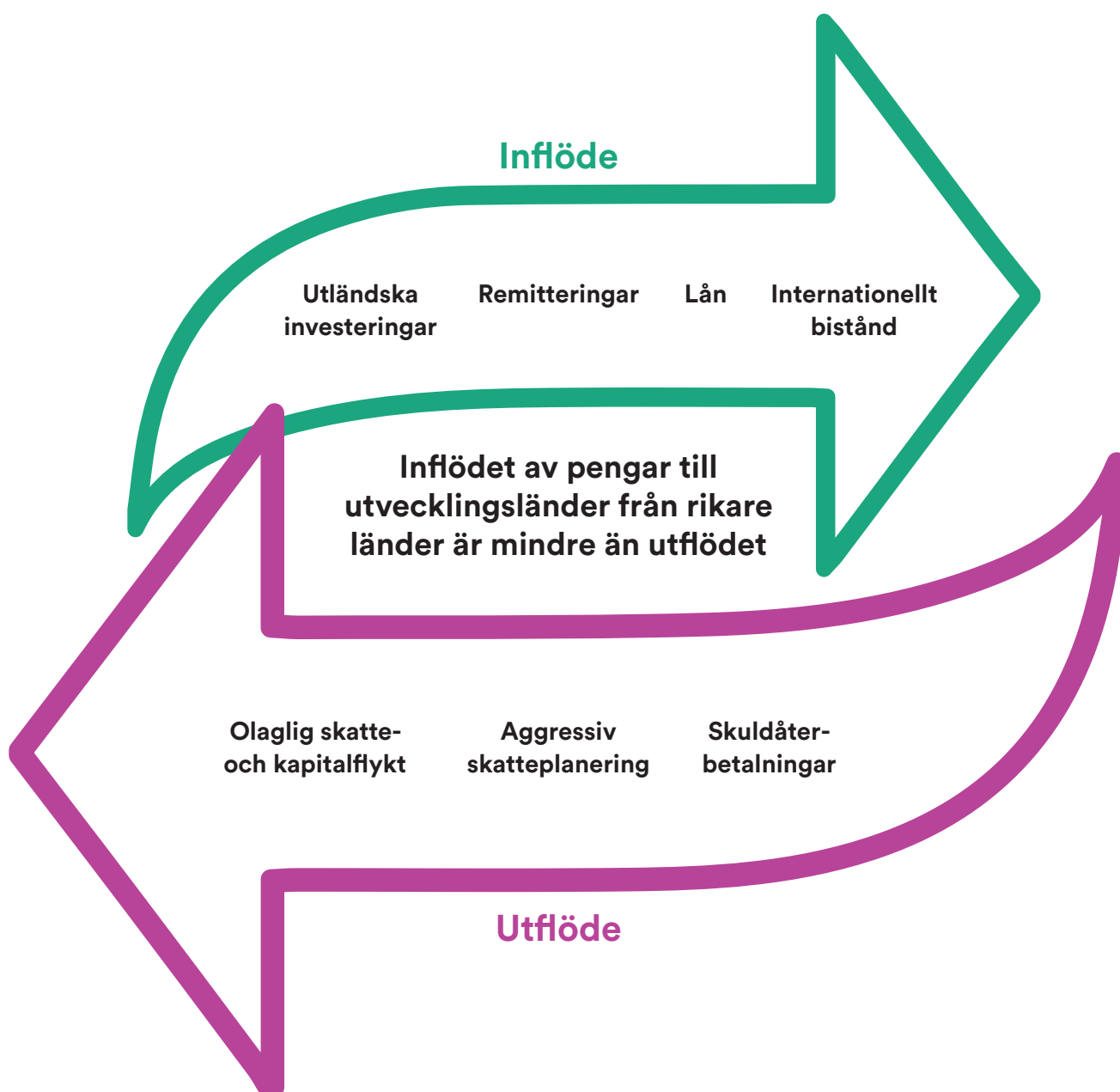
Alla dessa förändringar kommer att ske på gott och ont, med både nya möjligheter och nya risker för miljö, arbetsmarknad och människors försörjning. Det finns förhoppningar om att fintech till exempel ska leda till att småskaliga jordbrukare, i synnerhet kvinnor, lättare får tillgång till lån.¹¹⁶ Samtidigt har röster ur civilsamhället¹¹⁷ kritiserat vad de uppfattar som en okritisk tilltro hos det internationella samfundet till att ny teknologi automatiskt ska leda till mer jämlikhet. De menar att det finns en inbyggd ojämlikhet i tekniköverföring som behöver hanteras och att traditionell kunskap och lokala innovationer också måste främjas.

Stöd till forskning, teknikutveckling och lokal innovation kan spela en viktig roll för att förverkliga Agenda 2030. Det totala internationella biståndet till forskning, teknik och innovation ökade från 0,9 miljarder USD 2014 till 2,4 miljarder USD 2017. Dock var forskningsbiståndet till de minst utvecklade länderna och till afrikanska länder oförändrat.¹¹⁸

SAMMANFATTNING OCH SLUTSATSER

Världen står illa rustad inför dagens klimathot, extrema ojämlikhet mellan människor och bakslag för demokratin. Omställningen till ett ekonomiskt, socialt och miljömässigt hållbart samhälle brådskar. För att uppnå Globala målen om hållbar utveckling krävs både mer resurser och mer politisk vilja att se till att resurserna fördelas och används på ett hållbart och rättvist sätt.

Särskilt i låginkomstländer är glappet mellan behov och finansiering enormt. De egna resurserna är för små och det internationella tillskottet likaså. Utfödet av pengar från utvecklingsländer till rikare länder och så kallade skatteparadis, i form av till exempel skatteflykt och skuldbetalningar, är dessutom större än inflödet.¹⁹

SAMMANFATTNING

INHEMSKA OFFENTLIGA RESURSER

I varje land kommer de egna resurserna alltid att utgöra den största källan till finansiering, så det spelar stor roll hur länder utformar sina välfärds- och skattesystem. Att utvecklingsländer ökar sina egna offentliga resurser och fördelar dem bättre är avgörande både för att kunna nå Globala målen och för att på sikt bli mindre beroende av internationellt bistånd. Idag urholkas resurserna av omfattande skatteflykt. Låginkomstländerna samlar in lägre skatt än de 15 procent av BNP som enligt OECD är absolut minimum för en fungerande stat. Trots att den inhemska mobiliseringen av resurser behöver öka kraftigt är idag bara 0,18 procent av det internationella biståndet stöd för att utveckla skattesystem. Bistånd på skatteområdet är ofta inriktat på tekniskt kapacitetsstärkande av myndigheter och mer sällan på skattefrågor som en central del av utvecklingen med ett helhetsperspektiv på skattesystemens utformning och vilka effekter det får på exempelvis jämställdhet och ojämlikhet.

Viktiga punkter för att stärka inhemska offentliga resursers bidrag till en hållbar utveckling är att:

- stoppa skatteflykten och skapa mer rättvisa internationella skatteregler
- ge mer bistånd till att bygga upp progressiva, effektiva skattesystem som främjar jämställdhet, bidrar till minskad ojämlikhet och ger mer resurser till välfärd

PRIVATA INVESTERINGAR

Större och mer hållbara privata investeringar är avgörande för att nå Globala målen. Det finns många företag som har börjat sin omställning och satsar på mer hållbara affärer. Världens regeringar ger dock fortfarande mer incitament för ohållbara affärer än hållbara, genom till exempel subventionering av fossila bränslen. Satsningar på hållbara investeringar i utvecklingsländer har ökat på senare år. Fortfarande finns det dock många exempel på hur såväl inhemska som multinationella företag och investerare är delaktiga i miljöförstöring, exploatering av arbetare eller andra människorättskränkningar.

Många biståndsgivare ökar sitt stöd för att främja investeringar och företagande. Näringsfrämjande bistånd kan bidra med mer finansiering som stärker lokala aktörer och marknadsinstitutioner. För att ha en positiv effekt bör investeringarna följa principerna för effektivt utvecklingsarbete och uppfylla tydliga krav på hållbarhet. Investeringar bör också i högre utsträckning gynna småföretagare och kooperativ som inte haft tillgång till marknader eller finansiella tjänster. Utmaningar i att blanda offentligt bistånd och privata investeringar har hittills visat sig vara bland annat svårigheter att öka privata investeringar, transparens och ansvarsutkrävande, och svårigheter att avgöra när subventionering är motiverad eller när knappa biståndsresurser används i onödan till investeringar som skulle ha skett ändå.

Viktiga punkter för att stärka privata investeringars bidrag till en hållbar utveckling är att:

- säkerställa att företagande och investeringar främjar mänskliga rättigheter och hållbar utveckling
- utforma näringslivsfrämjande bistånd så att lokala och nationella institutioner, marknader och aktörer prioriteras, hållbara investeringar främjas och utvecklingsprinciperna efterlevs

INTERNATIONELLT BISTÅND

Internationellt bistånd fortsätter vara den största och viktigaste internationella resursen för låginkomstländer. Om alla höginkomstländer levde upp till det åtagande de gjort i FN om att bidra med minst 0,7 procent av sin bruttonationalinkomst skulle det ge 200 miljarder ytterligare varje år fram till 2030 och räcka för att utrota den extrema fattigdomen i världen. Olika typer av finansiering fyller olika syften för hållbar utveckling. Internationellt bistånd är den enda resursen som inte har några andra syften än att bekämpa fattigdom och göra skillnad för de mest utsatta människorna. Därför har internationellt bistånd en extra viktig roll i att upprätthålla principen *Leave No One Behind* i Agenda 2030. Det vill säga att bistånd är den

SLUTSATSER

bästa resurs som finns tillgänglig för att se till att först och mest prioritera dem som är längst ifrån att få ta del av framsteg i riktning mot Globala målen. En förutsättning för att bistånd ska vara effektivt är att det utgår från lokala prioriteringar och att det är lokala aktörer som är drivande. Därför är det viktigt att alla inblandade i internationellt utvecklingssamarbete följer de överenskomna principerna för effektivt utvecklingssamarbete.

Viktiga punkter för att stärka det internationella biståndets bidrag till en hållbar utveckling är att:

- öka det totala internationella biståndet till människor där förutsättningarna är sämst att förverkliga Globala målen, i synnerhet de minst utvecklade länderna och länder drabbade av konflikt eller klimatkris
- använda det internationella biståndet till sådant som andra typer av utvecklingsfinansiering inte förmår, på ett sätt som ökar inflytande, möjligheter och trygghet för människor som lever i fattigdom och förtryck

REGLER FÖR DET FINANSIELLA SYSTEMET

Det nuvarande finansiella systemets regelverk är dåligt anpassat till den globala ekonomin och målsättningen om att uppnå en hållbar utveckling. Dagens system innehåller kryphål som kan utnyttjas av banker, andra investerare och företag på ett sätt som förstärker ojämlikhet och motverkar klimatomställning. Långsiktiga sociala, ekonomiska och miljömässiga risker hanteras inte i reglerna för det finansiella systemet idag. Det multilaterala systemet där reglerna sätts ger oftast höginkomstländer mer inflytande än låginkomstländer i organisationer som Världsbanken, IMF och OECD. Det multilaterala systemet saknar system och institutioner som utvecklingsländer efterlyser, till exempel en FN-mekanism för skuldhantering och ett organ för skattefrågor inom FN.

► **Se vidare rekommendationer i respektive avsnitt i rapporten.**

► Internationellt bistånd är viktigare än någonsin för att garantera att ingen lämnas utanför. Varje krona på vägen mot att höginkomstländerna lever upp till sina biståndsåtaganden spelar roll om vi ska klara av att finansiera en hållbar utveckling för alla människor i världen. I synnerhet för låginkomstländerna är det idag inte realistiskt att finansiera en hållbar utveckling utan internationellt bistånd. Biståndet behöver utvecklas ytterligare för att möta vår tids stora utmaningar. Det är viktigt att alla länder stärker sin egen förmåga till finansiering av en hållbar utveckling, alltid med utgångspunkt i lokala behov och prioriteringar där människor deltar demokratiskt och förändrar sin situation.

► Alla andra finansieringsflöden måste också bidra till hållbar utveckling. Det är inte fallet idag. Därför behövs bättre regler inom flera olika politikområden: mot skatteflykt, ohållbara investeringar, oansvarig långivning, och bristande ansvar för miljö och mänskliga rättigheter hos multinationella företag. Det globala finansiella systemet behöver regleringar som främjar hållbarhet, transparens och demokratiska internationella beslutsprocesser.

REFERENSLISTA

- 1 Oxfam. (2020). Time to care, <https://www.oxfam.se/blog/fyra-fakta-ojamlikhet>
- 2 UNCTAD. (2014) World Investment Report 2014, s. xi https://unctad.org/en/PublicationsLibrary/wir2014_en.pdf
- 3 Gaspar, Vitor et.al. (2019). Fiscal Policy and Development: Human, Social, and Physical Investments for the SDGs.
- 4 OECD. (2018). Global Outlook on Financing for Sustainable Development 2019, Time to face the challenge, Highlights
- 5 Siffran skatteintäkter/ BNP avser år 2016. OECD. (2018). Global Outlook on Financing for Sustainable Development 2019, Time to face the challenge, Highlights.
- 6 Den avrundade siffran gäller för åren 2017-2018. OECD. (2018). Revenue Statistics 2018 Tax revenue trends in the OECD: <https://www.oecd.org/tax/tax-policy/revenue-statisticshighlights-brochure.pdf>
- 7 Den avrundade siffran gäller för åren 2017-2018. OECD. (2018). Revenue Statistics - Sweden. <https://www.oecd.org/tax/revenue-statistics-sweden.pdf> (hämtat 17-09-19)
- 8 Base Erosion and Profit Shifting syftar på att skattebasen eroderas och att vinster förflyttas till lågskattejurisdiktioner med syfte att undvika skatt, dvs multinationella företags aggressiva skatteplanering.
- 9 OECD:s hemsida International collaboration to end tax avoidance: <http://www.oecd.org/tax/beps/>
- 10 Diakonia, Eurodad et.al. (2017). Tax Games: the Race to the Bottom, Europe's role in supporting an unjust global tax system, s. 50. <https://www.diakonia.se/globalassets/documents/diakonia/policy-and-advocacy/capital-flight/tax-games-2017-low-res.pdf>
- 11 Platform for Collaboration on Tax. (2016). <https://www.worldbank.org/en/news/pressrelease/2016/04/19/international-organisations-take-major-step-to-boost-global-cooperation-in-tax-matters>
- 12 Oxfam. (2019). Off the ok: How the EU is about to whitewash the world's worst tax havens och Tax Justice Network. (2019). Corporate Tax Haven Index 2019: <https://corporatetaxhavenindex.org/>
- 13 CONCORD Sverige. (2018). Barometer 2018. <https://concord.se/barometer-2018-kapitlet-om-skatteflykt>
- 14 För mer information om europeiska länders, EUkommissionens och EU-parlamentets initiativ se: Eurodad. (2017). Tax Games, <https://eurodad.org/tax-games-2017>.
- 15 Ibid.
- 16 För mer information och rekommendationer från civila samhället gällande BEPS 2.0 se t.ex.: Oxfam International. (2019). https://www-cdn.oxfam.org/s3fs-public/tax_revolution_-_oxfam_briefing_-_7_june_2019.pdf
- 17 Oxfam International. (2019). It's not all about the money, Domestic revenue mobilization, reducing inequality and building trust with citizens, s. 11. <https://policypractice.oxfam.org.uk/publications/its-not-all-about-the-money-domestic-revenue-mobilization-reducing-inequality-a-620754>
- 18 Action Aid. (2018). Progressive Taxation briefing: https://actionaid.org/sites/default/files/progressive_taxation_introduction.pdf
- 19 United Nations. (2019). 2019 FfD Forum Outcome Document, s. 3. <https://undocs.org/E/FFDF/2019/L.1>
- 20 I ATI ingår 24 partnerländer, 20 givarländer plus 15 organisationer som förmedlar bistånd till inhemsk resursmobilisering (september 2019).
- 21 Seghers, Julie. (2019). <https://www.euractiv.com/section/developmentpolicy/opinion/only-inequality-busting-aid-will-help-endpoverty/>
- 22 Addis Tax Initiative. (2019). ATI Monitoring Report 2017: <https://www.addistaxinitiative.net/resource/ati-monitoring-report-2017>
- 23 Lines, Thomas. (2019). Nordic countries' support for tax and development, Diakonia mfl. (2019). <https://www.diakonia.se/globalassets/documents/diakonia/policy-and-advocacy/capital-flight/nordic-countries-support-for-tax-and-development---report-2019.pdf>
- 24 Markensten, Klas. (2018). EBA Working Paper: Sweden's Development Support to Tax Systems. <https://eba.se/wpcontent/uploads/2018/04/Taxes-Markensten-Webb.pdf>
- 25 För en jämställdhetsanalys av skatt, se: <https://www.taxjustice.net/topics/inequalitydemocracy/gender/>
- 26 Siffran kommer från Cobham, Alex and Janský, Petr. (2017). Global distribution of revenue loss from tax avoidance, WIDER Working paper 2017/55, <https://www.wider.unu.edu/publication/global-distribution-revenue-loss-tax-avoidance>
- 27 Lipton, David. (2019). IMF Finance & Development, Shining a Light, Bringing money out of the shadows means improving governance. https://www.imf.org/external/pubs/ft/fandd/?utm_medium=email&utm_source=govdelivery
- 28 Christian Aid, Centre for Budget and Governance Accountability and Fundación SES. (2019), Trapped in Illicit Finance: How abusive tax and trade practices harm human rights <https://financialtransparency.org/reports/trapped-illicitfinance-abusive-tax-trade-practices-harm-human-rights/>
- 29 Panama Papers (2016) och Paradise Papers (2017) avslöjade högt uppsatta politikere och kändisars skatteflykt, penningtvätt samt företags aggressiva skatteplanering. För info, se <https://www.diakonia.se/om-oss/Nyheter-ochmediaservice/Nyheter-fran-Diakonia/the-laundromat/> och Oxfam International https://www.oxfam.de/system/files/stopping_the_scandals_-_081117.pdf
- 30 Lipton, David. (2019). IMF Finance & Development, Shining a Light, Bringing money out of the shadows means improving governance. https://www.imf.org/external/pubs/ft/fandd/?utm_medium=email&utm_source=govdelivery
- 31 Bilden bygger på en graf från OECD. (2018). Global Outlook on Financing for Sustainable Development 2019 Statlink: <https://doi.org/10.1787/888933852635>
Uppgifter om vissa länder saknas eftersom ingen tillförlitlig skattestatistik funnits. Vilka framgår av statistiklänken ovan. Bilden i den här rapporten saknar även siffrorna för det fåtal låginkomstländer som inte räknas som minst utvecklade länder, eftersom data om totala offentliga inkomster saknades för denna landkategori. Data om offentliga inkomster bygger på Revenue, excluding grants (% of GDP) i Världsbankens databas (data.worldbank.org) för samtliga landkategorier år 2016. För höginkomstländer kommer siffran för privata investeringar 2016 från Världsbankens uppgift om Foreign Direct Investment, net inflows (BoP, current USD). <https://data.worldbank.org/indicator/BX.KLT.DINV.CD.WD?locations=XD> Denna siffra är inte direkt jämförbar med Privata investeringar i OECD:s ursprungliga graf som även inkluderar andra privata investeringar än FDI, men togs med för att illustrera ett ungefärligt storleksförhållande mellan landkategorierna. Lista över utvecklingsländer indelade i inkomst-kategorier (BNP per capita) för 2016: http://www.oecd.org/dac/financingsustainabledevelopment/development-financestandards/DAC_List_ODA_Recipients2014to2017_flows_En.pdf
För en lista över höginkomstländer, se: <https://data.worldbank.org/income-level/high-income>
- 32 Inter Agency Task Force on Financing for Development. (2019). Financing for Sustainable Development Report 2019, s. xvii. <https://developmentfinance.un.org/sites/developmentfinance.un.org/files/FSDR2019.pdf>
- 33 Taylor, Matthew och Watts, Jonathan. (2019). <https://www.theguardian.com/environment/2019/oct/09/revealed-20-firms-third-carbon-emissions>

- 34 OECD. (2019). Global Outlook on Financing for Sustainable Development, Overview.
- 35 United Nations (2015). Addis Ababa Action Agenda of the Third International Conference on Financing for Development. Para 39: "We will work towards full and equal access to formal financial services for all".
- 36 United Nations (2015). Addis Ababa Action Agenda of the Third International Conference on Financing for Development. Para 40.
- 37 United Nations (2015). Addis Ababa Action Agenda of the Third International Conference on Financing for Development. Para 41: "We resolve to undertake legislation and administrative reforms to give women equal rights with men to economic resources, including access to ownership and control over land and other forms of property, credit, inheritance, natural resources and appropriate new technology."
- 39 UNCTAD. (2019). World Investment Report 2019, s. 2 https://unctad.org/en/PublicationsLibrary/wir2019_en.pdf
- 40 Gestrin, Michael V. (2019). The contribution of international business investment to the Sustainable Development Goals: Key actors and recent trends, OECD, s. 5. <http://www.oecd.org/investment/The-contribution-of-international-business-investment-to-the-sustainable-development-goals.pdf>
- 41 UNCTAD. (2019). World Investment Report 2019, Key messages https://unctad.org/en/PublicationChapters/WIR2019_Key_Messages.pdf
- 42 Lee, Nancy och Sami, Asad. (2019). Trends in Private Capital Flows to Low-Income Countries: Good and Not-So-Good News <https://www.cgdev.org/publication/trends-private-capital-flows-low-income-countries-good-and-not-so-good-news>
- 43 UNCTAD. (2019). World Investment Report 2019, s. 12 https://unctad.org/en/PublicationsLibrary/wir2019_en.pdf
- 44 KNOMAD- (2019). Migration and Development Brief. <https://www.knomad.org/publication/migration-and-development-brief-31>
- 45 Ibid.
- 46 <https://www.un.org/en/events/family-remittances-day/unaction.shtml>
- 47 ILO. (2019). The global labour income share and distribution, s. 7 https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---dgreports/---stat/documents/publication/wcms_712232.pdf
- 48 Se t ex World Bank. (2019). Ease of doing business ranking. <https://www.doingbusiness.org/en/rankings>
- 49 Axelsson Nycander, Gunnel. (2019). <https://blogg.svenskakyrkan.se/opinion/varldsbanken-kraveratt-utvecklingslander-for-en-socialpolitik-som-inte-fungerar/>
- 50 Edwards, Sophie. (2018). <https://www.devex.com/news/oecd-dac-members-unable-to-reach-a-consensus-on-private-sector-instruments-93967>
- 51 Svenska kyrkan förvaltar på nationell nivå ett kapital på drygt 9 miljarder kr. 10 procent förvaltas i impact-fonder, hela kapitalet förvaltas enligt hållbarhetskriterier. https://www.svenskakyrkan.se/filer/2018%20Svenska_Kyrkan_Hallbara_Investeringar.pdf
- 52 GIIN. (2019). Sizing the Impact Investing Market https://thegiin.org/assets/Sizing%20the%20Impact%20Investing%20Market_webfile.pdf
- 53 Se exempelvis Diakonia mfl. (2018). History RePPeated – How public private partnerships are failing, <https://eurodad.org/files/pdf/1546956-history-repppeated-1538666055.pdf>
- 54 United Nations (2015). Addis Ababa Action Agenda of the Third International Conference on Financing for Development, s. 48.
- 55 Eurodad m. fl. (2017). Public Private Partnership Global Campaign Manifesto: <https://eurodad.org/PPPs-Manifesto>
- 56 Se exempelvis Swedwatch. (2019). Defenders at Risk: Attacks on Human Rights and Environmental Defenders and the Responsibility of Business
- 57 Front Line Defenders. (2019). Global Analysis 2018. <https://www.frontlinedefenders.org/en/resourcepublication/global-analysis-2018>
- 58 United Nations. (2011). UN Guiding Principles on Business and Human Rights. <https://www.business-humanrights.org/en/un-guiding-principles>
- 59 CONCORD Sverige. (2019). Hållbart företagande med respect för mänskliga rättigheter – hur når vi dit? <https://concord.se/wpcontent/uploads/2019/05/positionsappor-foretagande-och-manskliga-rattigheter-concord-sverige.pdf>
- 60 Statskontoret. (2018). FN:s vägledande principer för företag och mänskliga rättigheter – utmaningar i statens arbete. <http://www.statskontoret.se/publicerat/publikationer/2018/fns-vagledande-principer-for-foretag-och-manskliga-rattigheter-utmaningar-i-statens-arbete>
- 61 Naturskyddsföreningen. (2019). Världens första fossilfria exportkrediter? <https://www.naturskyddsforeningen.se/exportkrediter>
- 62 <https://www.svd.se/inga-exportkrediter-till-fossilaverksamheter>
- 63 EBA Polly Meeks, Matthew Gouett and Samantha Attridge, Mobilising Development Finance: Implications for overall aid allocations, EBA Rapport 2020:01, Expertgruppen för bistånds-analys, s. 3. <https://eba.se/wpcontent/uploads/2020/01/2020-01-Mobilising-Private-Development-Finance-1.pdf>
- 64 Se Diakonia mfl. (2018). History RePPeated – How public private partnerships are failing, <https://eurodad.org/files/pdf/1546956-history-repppeated-1538666055.pdf>
- 65 Sida. (2017). Guarantee Portfolio. https://www.sida.se/contentassets/95cc74d7ae78433db642f8e82a552138/10201165_guarantee_portfolios_2017_webb.pdf
- 66 Attridge, Samantha och Engen, Lars. (2019) Blended finance in the poorest countries – the need for a better approach. <https://www.odi.org/publications/11303-blended-finance-poor-est-countries-need-better-approach>
- 67 Development Initiatives. (2019). How blended finance reaches the poorest people: theory and practice, s. 22-26. <http://devinit.org/wp-content/uploads/2019/10/how-blended-finance-reaches-the-poorest-people.pdf>
- 68 Development Initiatives. (2019). How blended finance reaches the poorest people: theory and practice.
- 69 EBA Polly Meeks, Matthew Gouett and Samantha Attridge, Mobilising Development Finance: Implications for overall aid allocations, EBA Rapport 2020:01, Expertgruppen för bistånds-analys, s. 5. <https://eba.se/wpcontent/uploads/2020/01/2020-01-Mobilising-Private-Development-Finance-1.pdf>
- 70 Global Partnership for Effective Development Cooperation. (2019). Kampala Principles. <https://effectivecooperation.org/wpcontent/uploads/2019/06/Kampala-Principles-final.pdf>
- 71 Association of European Development Finance Institutions. (2009). EDFI Principles for Responsible Financing. https://www.swedfund.se/media/1123/edfi_principles_responsible_financing-signed_copy_09-05-07.pdf
- 72 OECD DAC. (2018). OECD DAC Blended Finance Principles. <http://www.oecd.org/development/financing-sustainabledevelopment/blended-finance-principles/>
- 73 <https://www.open-contracting.org/about/>
- 74 Development Initiatives. (2016). Blended finance: Understanding its potential for Agenda 2030, s. 14.
- 75 Development Initiatives. (2019). How blended finance reaches the poorest people: theory and practice, s. 15-17. <http://devinit.org/wp-content/uploads/2019/10/how-blended-finance-reaches-the-poorest-people.pdf>

- 76 Bilden bygger på en graf från OECD. (2018). Global Outlook on Financing for Sustainable Development 2019 Statlink: <https://doi.org/10.1787/888933852730>
- 77 Ibid. s. 17.
- 78 OECD DAC. (2019). Official Development Assistance 2018 – Preliminary data. <http://www.oecd.org/newsroom/development-aid-drops-in-2018-especially-to-neediest-countries.htm>
- 79 Ibid.
- 80 OECD:s hemsida: <https://www.oecd.org/dac/stats/non-dac-reporting.htm>
- 81 OECD DAC:s lista över länder som kan motta officiellt internationellt bistånd: <http://www.oecd.org/dac/financingsustainable-development/development-financestandards/dac-list.htm>
- 82 Principerna är: Nationellt ägarskap, Fokus på resultat, Inkluderande partnerskap, Transparens och ansvarsutkrävande. <http://effectivecooperation.org/about/principles/>
- 83 GPEDC. (2019). 2019 Global Progress Report. <http://effectivecooperation.org/monitoring-countryprogress/making-development-co-operation-more-effective/>
- 84 Manuel, Marcus et. al. (2019). Financing the end of extreme poverty – 2019 update. <https://www.odi.org/publications/11433-financing-endextreme-poverty-2019-update>
- 85 United Nations. (2018). Global Humanitarian Overview 2018. <https://interactive.unocha.org/publication/globalhumanitarian-overview/>
- 86 OECD DAC. (2018). OECD Development Co-operation peer reviews: European Union 2018, s. 6. <http://www.oecd.org/dac/peer-reviews/European-Union-2018-MFR.pdf>
- 87 Ett initiativ för att stärka lokala aktörer i humanitärt arbete är Local to Global Protection: <https://www.local2global.info/>
- 88 Wernefeldt, Magdalena. (2019). <https://blogg.svenskakyrkan.se/act/2019/10/11/kvinnor-farbattra-deals/>
- 89 United Nations. (2019). Leaving No One Behind: A UNSDG Operational Guide for UN Country Teams. <https://undg.org/document/leaving-no-one-behind-a-unsdgoperational-guide-for-un-country-teams-interim-draft/>
- 90 CONCORD Europe. (2019) AidWatch Report 2019, s. 21-22. https://concordeurope.org/wpcontent/uploads/2019/11/CONCORD_AidWatch_Report_2019_web.pdf
- 91 ACT Alliance. (2019). Development Needs Civil Society– The Implications of Civic Space for the Sustainable Development Goals <https://actalliance.org/act-news/development-needscivil-society-the-implications-of-civic-space-for-the-sustainabledevelopment-goals/>
- 92 AidData Global Chinese Official Finance Dataset (Version 1.0) <https://www.aiddata.org/china-official-finance>
- 93 Igoe, Michael. (2018). <https://www.devex.com/news/when-it-comes-to-climate-finance-a-tale-of-two-chinas-94020>
- 94 OECD. (2016). Trends in Arab Concessional Financing for Development. <https://www.oecd.org/dac/dac-globalrelations/Trends-in-Arab-concessional-financing-fordevelopment.pdf>
- 95 Allt från diskussioner inom OECD DAC om definitionen av bistånd eller om hur länder som är i övergången till att inte längre vara biståndsmottagare ska lösa sin finansiering, till mer teoretiska diskussioner om hur systemet för utvecklingsfinansiering skulle kunna se ut längre in i framtiden: https://www.researchgate.net/publication/335794353_ODA_THE_NEXT_50_YEARS_A_PROPOSAL_FOR_A_NEW_UNIVERSAL_DEVELOPMENT_COMMITMENT
- 96 CONCORD Europe. (2018). Aid and Migration: externalisation of Europe's responsibilities. <https://concordeurope.org/blog/2018/03/19/aid-migrationaid-watch-paper/>
- 97 CONCORD Europe. (2019) AidWatch Report 2019, s. 10. https://concordeurope.org/wpcontent/uploads/2019/11/CONCORD_AidWatch_Report_2019_web.pdf
- 98 'The Secretariat retains its long-held view that donors' expenditures on refugees who arrive in their countries -- while commendable from a humanitarian point of view -- do not make a sufficiently direct contribution to the economic development and welfare of developing countries to qualify as official development assistance. Including such data undermines the credibility of the ODA concept.' [https://one.oecd.org/document/DCD/DAC/STAT\(2005\)13/en/pdf](https://one.oecd.org/document/DCD/DAC/STAT(2005)13/en/pdf)
- 99 OECD. (2019). Revised DAC recommendation on untying ODA. <https://www.oecd.org/dac/financing-sustainabledevelopment/development-finance-standards/untied-aid.htm>
- 100 OECD. (2018). Climate finance from developed to developing countries: 2013-17 public flows, OECD Publishing. <https://www.oecd.org/environment/climate-finance-provided-and-mobilised-by-developed-countries-in-2013-17-39faf4a7-en.htm>
- 101 Ibid, s. 11.
- 102 Ibid, s. 15-16.
- 103 Development Initiatives. (2016). Climate Finance and Poverty. <http://devinit.org/post/climate-finance-and-poverty/>
- 104 UNEP. (2016). Adaptation Finance Gap Report. <https://www.un.org/sustainabledevelopment/blog/2016/05/un-report-cost-of-adapting-to-climate-change-could-hit-500bper-year-by-2050/>
- 105 Bygger på en graf i UNCTAD. (2019). The Least Developed Countries Report 2019 – The present and future of external development finance – old dependence, new challenges. <https://unctad.org/en/pages/PublicationWebflyer.aspx?publicationid=2571>
- 106 Inter Agency Task Force on Financing for Development.(2019). Financing for Sustainable Development Report 2019, s. 112.
- 107 Ibid, s. 113.
- 108 OECD. (2019). Aid for Trade at a Glance 2019. https://www.oecd-ilibrary.org/development/aid-for-trade-at-a-glance_22234411
- 109 Inter Agency Task Force on Financing for Development. (2019). Financing for Sustainable Development Report 2019, s. 118
- 110 Ibid, s. 118
- 111 Development Initiatives. (2018). Investments to end poverty – 2018 report, s. 28. <https://devinit.org/publications/investment-send-poverty-2018/>
- 112 OECD. (2019). <https://www.oecd.org/environment/climatefinance-for-developing-countries-reached-usd-71-billion-in-2017.htm>
- 113 CSO FfD Group. (2019). <https://eurodad.org/Entries/view/1547089/2019/09/26/CSOFFD-Group-including-Women-s-Working-Group-on-FfDDeclaration-High-Level-Dialogue-on-Financing-for-Development-FfD>
- 114 Open letter to the World Bank Group Board of Executive Directors. (2019). <https://eurodad.org/Entries/view/1547026/2019/02/14/Openletter-to-the-World-Bank-Group-Board-of-Executive-Directors>
- 115 Inter Agency Task Force on Financing for Development. (2019). Financing for Sustainable Development Report 2019, s. 132.
- 116 Ibid, s. 155.
- 117 Statement on behalf of the CSO FfD Group at the 2019 FfD Forum panel on trade, science, technology, innovation and capacity building: <https://csoforffd.org/2019/06/18/statementto-panel-d-trade-science-technology-innovation-and-capacitybuilding-2/>
- 118 Inter Agency Task Force on Financing for Development. (2019). Financing for Sustainable Development Report 2019, s. 162
- 119 Eurodad. (2014). The State of Finance for Developing Countries. <https://www.taxjustice.net/2014/12/18/eurodadfinancial-outflows-developing-countries-double-inflows/>

“

IMF uppskattar utvecklingsländernas skatteförluster till runt 200 miljarder USD per år. Det skulle räcka till utbildning för 248 miljoner barn som idag inte går i skolan.

INHEMSKA OFFENTLIGA RESURSER

“

Mycket små investeringar går emellertid till låginkomstländerna. Det innebär att länder och sektorer där fattigdomen är som störst inte gynnas.

PRIVAT FÖRETAGANDE OCH
INVESTERINGAR

“

Om alla biståndsgivare levde upp till sina åtaganden skulle det totala biståndet öka tillräckligt för att utrota den extrema fattigdomen till 2030.

INTERNATIONELLT UTVECKLINGS-
SAMARBETE

“

Över 40 procent av låginkomstländerna är antingen redan i skuld kris eller löper hög risk att hamna där.

ÖVRIGA DELAR AV AGENDAN FÖR ATT
FINANSIERA HÅLLBAR UTVECKLING

Vad krävs för att kunna finansiera en hållbar utveckling?

Både politiska reformer och stora, rätt satsade finansiella resurser är nödvändiga för att nå Globala målen i Agenda 2030.

Den här rapporten redogör för vilka roller till exempel skatter, privata investeringar och internationellt bistånd kan spela för att minska glappet till en hållbar utveckling. Rapporten fokuserar på förutsättningarna i låginkomstländer, på konsekvenser för människor som lever i fattigdom och förtryck, och på Sveriges ansvar att bidra till att rätta till systemfel som hindrar en hållbar utveckling idag.

